

תּוֹשֶׁת קִסְלֵב הַחֹדֶשׁ
KISLEV
TEVET
ROŠ CHODEŠ

VĚSTNÍK ŽIDOVSKÝCH NÁBOŽENSKÝCH OBCÍ
V ČESKÝCH ZEMÍCH A NA SLOVENSKU

Hannah Arendtová (k textu na straně 8–9). Kresba Antonín Sládek.

ZÁKON 212 PLATÍ DÁL

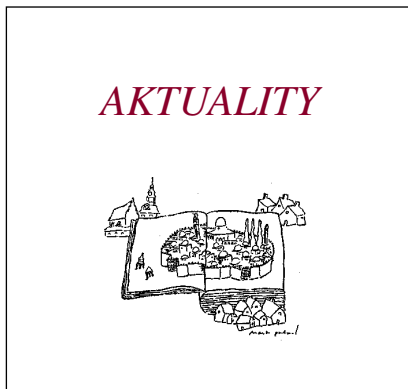
Zákon 212/ 2000 Sb. *O zmírnění některých majetkových křivd, způsobených holocaustem* ve svém třetím paragrafu stanovuje, komu a jak mají být vrácena umělecká díla, která byla od 29. září 1938 do 4. května 1945 odňata fyzickým osobám. Jedná se v naprosté většině o díla, odebraná právoplatným majitelům na základě jejich židovského původu. Podle původního znění mohli oloupení vlastníci uplatnit nárok nejpozději do 31. 12. 2006. Díky iniciativě FŽO v ČR Parlament ČR schválil novelu tohoto zákona, ze které je časové omezení pro uplatnění nároku vypuštěno. Podrobnosti o procesu navrácení zabavených uměleckých předětů najdete na <http://www.centrum.usd.cas.cz/>. fžo

UROVNÁNÍ VE VĚCI POJIŠTĚNÍ OBĚTÍ HOLOCAUSTU U POJIŠTOVNY GENERALI

V letech před holocaustem a během holocaustu si členové komunity koupili četné životní pojistky, pojistky na věno i pojistky na vzdělání. Po 2. světové válce společnost Generali mnoho těchto pojistek proplatila. Jiní pojištěnci obdrželi kompenzaci v rámci poválečných restitučních programů. Mnoho pojistek však nebylo proplaceno, protože nikdo nevzněl pojistný nárok a neexistoval proces pro nalezení oprávněných osob, kterým by se pojistka měla proplatit.

Touto situací se již dříve zabývala Mezinárodní komise pro pojistné nároky z období holocaustu – ICHEIC (International Commission on Holocaust Era Insurance Claims). Proces organizace ICHEIC však bude v tomto roce ukončen a prostředky určené pro proplacení pojistek u společnosti Generali prostřednictvím ICHEIC byly vyčerpány. Toto urovnání ve věci hromadné žaloby týkající se pojištění obětí holocaustu u pojišťovny Generali dává příležitost k účasti na procesu řešení pojistných nároků těm, kdo nepodali pojistný nárok prostřednictvím ICHEIC, i těm, jejichž pojistné nároky ještě nebyly u ICHEIC nebo Generali vyřízeny.

Možnost, jak uplatnit nárok na nevyplacenou pojistku, trvá **do konce března 2007**. Pro uplatnění pojistného nároku byl vytvořen jednoduchý postup, který je uskutečňován pod dohledem soudu. Osoby, které se na urovnání chtějí podílet, mohou zavolat na bezplatné telefonní číslo (420) 246 019 081 a požádat o kopii příslušného vyznění a formulář pojistného nároku. Totéž mohou stáhnout ze serveru www.nazierainsurancesettlement.com. Vyplněný formulář je nutno zaslat nejpozději do 31. března 2007 na adresu Assicu-

razioni Generali S. p. A, Policy Information Center, Piazza Duca Degli Abruzzi 2, 341 32 Trieste, Italy.

Pro účast na urovnání není nutné mít vlastní doklad o pojistce. Pokud je někdo přesvědčen, že jeho rodina pojistku měla nebo že někdo z rodiny je oprávněnou osobou pro pojistku, měl by uplatnit pojistný nárok.

Dodatečné informace může poskytnout Anya Verkchovskaja na adrese info@abdatalawserve.com nebo tel. číslo (414) 963–6441. Tento kontakt je ovšem v USA a hovor není bezplatný. fžo

STARÝ ŽIDOVSKÝ HŘBITOV V PLZNI

(Zpráva Vrchního rabinátu FŽO v ČR)

Podle záznamů v městských knihách zakoupila židovská obec v Plzni v letech 1432–1445 tři parcely ke zřízení vlastního hřbitova. Ačkoliv pak roku 1470 přenechala „židovskou zahradu“ místnímu rychtáři, v městských knihách není specifikován její rozsah. Protože je nepravděpodobné, že by se vzdala i části pozemku, kde už bylo pohřbíváno nebo kde pohřbíváno být mělo, lze předpokládat, že tato část zůstala v jejich rukou, a to přinejmenším do roku 1504, kdy byli Židé z Plzně vypovězeni. V Plzni tehdy žilo na 32 židovských rodin s neurčitelným počtem rodinných příslušníků a neregistrovaných přistěhovalců. Velikost hřbitova proto není z městských knih možné odhadnout a jeho hranice specifikovat.

Na pravděpodobnost existence jednoho z nejstarších židovských pohřebišť v ČR se narazilo až letos při archeologickém výzkumu, prováděném na parcele u plzeňského Výstaviště před započítím výstavby nadzemních garáží izraelskou firmou Plaza Centers Plzeň. Na přání Židovské obce v Plzni a vrchního rabína Sidona byly všechny pozemní práce včetně archeologického výzkumu zastaveny. Rabín Sidon se obrátil na Konferenci evropských ortodoxních rabinů o znaleckou pomoc,

které se ujal Výbor na ochranu židovských hřbitovů v Londýně. Proutkařskou metodou byl vyznačen pruh hrobů, jejichž existence pak byla potvrzena archeologickým výzkumem, který provádí Západočeské muzeum. Mezitím také požádal místní Památkový úřad o zabezpečení celého pozemku před poškozením hloubkovou stavbou i v budoucnosti.

Minulý týden se všechny zainteresované strany dohodly na řešení další výstavby garáží za dodržení podmínek, že hřbitov nebude narušen a bude zachován do budoucnosti jako pietní místo. Stavba na zbývající části stavebního pozemku bude provedena na betonové plošině a další povrchové práce na celém stavebním pozemku budou probíhat pod halachickým dozorem.

Nezbývá proto než touto cestou poděkovat všem zúčastněným stranám a především Plaza Centers Plzeň za vzájemnou vstřícnost při řešení neočekávaného problému. Podobnou vstřícnost lze snad očekávat i od Pozemkového úřadu v Plzni při urychleném schválení dohodnutých nutných změn stavebního plánu, aby firma mohla realizovat výstavbu nadzemních garáží pro město Plzeň v termínu. ks

HALELUJA. HEBREJSKÁ ŘEČ

Oznamujeme nové vydání učebnice biblické hebrejštiny od rabího Richarda Federa, ze které se učily celé generace českých Židů. Původní vydání je dnes téměř nedostupné. 2 díly v kartonovém pouzdře. Knihu vydalo nakladatelství Zdeněk Susa, ISBN: 80-86057-39-9, ilustrace: Ludvík Hermann, obálka Jana Pivoňková, formát: 424 stran, 22x15cm, česky, pevná vazba. Rok vydání: 2006. Doporučená cena 320 Kč. red

Z OBSAHU:

- Kdo staví, zůstává
- Nová synagoga v Mnichově **3**
- Jazz pro mě znamená svobodu
rozhovor s klavíristkou
J. Lewisovou **6–7**
- Hannah Arendtová:
Podstatné je pro mě porozumět **8–9**
- Czech Press Photo **10**
- Izraelské veřejné mínění **11**
- Vychází Talmud /pro každého/
a Ročenka 5767 **12–13**
- 70 let Steva Reicha **14**
- Spravedlivá mezi národy **16**
- Odešel prof. Ota Gregor **17**
- Izrael: Podzimní mraky **19**
- Kalendárium **20**
- Kultura, zprávy, informace **21–24**

Závěrečný den letošní konference Forum 2000 byl věnován dialogu představitelů hlavních světových náboženství. Nabitému sálu pražského Žofína se tak naskytl nezvyklý pohled na rabína Michaela Melchiora sedícího vedle dalajlamy. Ten si o něj dokonce několikrát téměř opřel – ve svém typickém gestu – hlavu. Mnoho nechybělo a byl by si ji snad opíral o dámu, také zastupující židovskou komunitu, předsedkyni Ústřední rady Židů v Německu, paní Charlotte Knoblochovou. Organizátoři konference v první řadě zvali ji, ona však s lítostí odmítla. Byla totiž zavalela přípravami na otevření nového židovského centra v jejím domovském Mnichově. Dvacetiletá snaha, v jejímž čele stála právě ona, tak byla nakonec korunována úspěchem. A stalo se tak zcela záměrně a symbolicky v den 68. výročí tzv. křišťálové noci, 9. listopadu letošního roku.

OHEL JAKOB

Tímto datem však symbolika zdaleka nekončí – ani název „Ohel Jakob“, Stan Jákobův, nebyl pro novou hlavní mnichovskou synagogu vybrán náhodně. Komplex tří budov – synagogy, muzea a komunitního centra – je umístěn v samém srdci Mnichova na Jakobsplatzu, tedy Jakobově náměstí (přesněji ovšem na náměstí svatého Jakuba). „Jak líbezná jsou stany Tvé, Jáko, přibytkové Tvoji, Izraeli,“ tak začíná šachrit, ranní modlitba a modlitba při vstupu do synagogy. Synagoga je pokračováním Chrámů a Chrám byl postaven jako přibytěk schrány úmluvy. Ta byla předtím ukládána ve stanu, od doby, kdy s ní Izrael putoval pouští.

To měli na mysli i saarbrückenští architekti Rena Wandel-Hoefarová a Wolfgang Lorch, když navrhli uprostřed historického jádra města stavbu zcela moderní – kostku ze světlého travertinu, tradičního jeruzalémského stavebního materiálu, na níž je umístěna skleněná krychle, opředená bronzovým filigránem Davidových hvězd. Z rukopisu ateliéru je patrné, že stejní autoři se podíleli i na výstavbě nové synagogy v Drážďanech (viz Rch 10/06). Obdobná strohost a účelovost panuje i v interiéru. S jedinou výjimkou – východní stěně vévodí vysoká brána, na jejíž křídlech je vyvedeno hebrejským písmem Desatero. Je v ní umístěn masivní zářící *aron ha-kodeš*. Je jakousi obdobou vstupního portálu, situovaného na druhé straně prostoru. Tyto majestátní veřeje jsou však z bronzu, měří šest metrů do výšky a váží více než tunu. Portál je dílem maďarského kovotepce Jánoše Lehoczkého a odlit byl nedaleko Buda-

pešti. Tímto vstupem – symbolicky skrze Desatero – přicházejí návštěvníci bohoslužeb.

SPLNĚNÝ SEN

Předáním symbolického klíče, připevněním mezuzy a rozevřením portálu aronu také začala samotná ceremonie vnášení Tór. Předcházela tomu slavnostní průvod městem, kdy bylo pět svitků přeneseno z dosavadního sídla mnichovské obce v Reichenbachstrasse do nové synagogy. V úvodním projevu pak Charlotte Knoblochová připomněla pohnutou historii města – 8. listopadu 1923 se právě zde pokusil

ztrátu budoucnosti, část opustila město, ona sama s rodiči nakonec také emigrovala. Část rodiny však zůstala a později zahynula v koncentračních táborech, stejně jako další 3000 mnichovských Židů – tedy třetina původní komunity –, kteří byli deportováni do Kaunasu, Piasek a Osvětimi. Po osvobození se vrátilo jen asi 150 lidí, kteří většinou přežili v Terezíně.

Myšlenka znovu vybudovat hlavní mnichovskou synagogu se zrodila někdy počátkem 80. let. Komunita se tehdy začínala rozrůstat o nové přistěhovalce z bývalého SSSR. Bylo však zapotřebí hodně času a nesmírného úsilí k tomu přesvědčit příslušné instituce a – hlavně – získat potřebné finanční prostředky. Náklady na realizaci celého komplexu totiž dosáhly více než 70 milionů eur. Vše se však nakonec podařilo, a tak není divu, že Charlotte Knoblochová s dojetím v hlase prohlásila: „Dnes se mi splnil sen!“

MUSÍTE SI ZVYKNOUT

Samotný zahajovací ceremoniál se odehrál na vysoké státní, společenské i kulturní úrovni. Hlavními řečníky byli spolkový prezident Horst Köhler – jako jediný zmínil stále nebezpečí neonacismu a odpovědnost Německa za historickou zkušenost –, předseda bavorské zemské vlády Edmund Stoiber a primátor Mnichova Christian Ude. Ten byl od samého počátku nadšeným zastáncem celého projektu, až si jej jeho přátelé dobírali, že ve svém jménu ztratil počáteční J. Byl to také on, velký přítel Charlotte Knoblochové, kdo komplex tří budov začal nazývat „Charlottenburgem“ (podle známé berlínské čtvrti). Jeho projev byl nesmírně sympatický, přirozený a vtipný. „Vím, že mnohým Mnichovanům se tato nová architektura moc nelíbí. Bude to tím, že je nová. A na nové věci si musíte zvyknout.“ Ceremoniálu se účastnili i mnozí další – vicekancléř Franz Müntefering, izraelský velvyslanec Šimon Stein, prezidenti Evropského a Světového židovského kongresu Pierre Besnainou a Edgar Bronfman. Posledně jmenovaný byl poctěn asistencí při přinesení věčného světla a zapálení dvou menor. Sedmiramenný svícen se však od dob zboření Chrámů nezapaluje, a tak bylo po obou stranách aronu zapáleno vždy šest svíců na památku šesti milionů zavražděných v šoa.

Organizátoři si dali záležet také na hudební složce a pozvali opravdu ty nejlepší z nejlepších. Projevy byly prokládány só-

(pokračování na straně 7)

KDO STAVÍ, ZŮSTÁVÁ

Stan Jákobův v srdci Mnichova

Hitler a jeho kumpáni (údajně notně posílení pivem z nedalekého Hofbräuhausu) o státní převrat. Tehdy mu to nevyšlo, byl zatčen a odsouzen, ve vězení pak sepsal *Mein Kampf*. Na uchopení moci si musel počkat dalších deset let.

Město však sehrálo svou neblahou úlohu i při samotné křišťálové noci, které se dnes v Německu říká „říšská noc pogromu“. Goebbels, jehož nechvalně známý

Dveře aronu ha-kodeš. Foto archiv.

úřad zde sídlil, odsud vydal smluvené heslo, které spustilo řádění nacistů po celém Německu. Charlottě Knoblochové bylo tehdy šest let, pamatuje si, že stála na ulici, držela se otce za ruku a hrozně se bála. Viděla, jak byla stržena hlavní mnichovská synagoga na Lenbachplatzu, respektive její torzo, protože ji nacisté vypálili již o pět měsíců dříve. Pro její rodinu znamenalo tohle noční řádění

VAJECE 1M 28,10 – 32,3

Nad hroby našich blízkých slavnostně vztyčujeme náhrobky – pomníky, *macevot*. Jejich původ lze vyčíst v sidře na příští týden, v níž Jákob klade macevu na hrob Ráchel, která zemřela při porodu. V sidře na tento týden, zvané *Vajece*, vztyčuje Jákob první památník v židovské historii. Až do této chvíle budovaly velké biblické osobnosti oltáře (*mizbeach*) Bohu: Noe ho vztyčil, když opustil archu, Abraham, když poprvé přišel do Izraele, Izák, když zasvěcoval Beerševu, a Jákob při dvou významných příležitostech. Oltář je nepochybně svaté místo určené pro rituální oběť. Co je však pomník? Když pochopíme smysl prvního pomníku v židovské historii, pomůže nám to porozumět biblickému přístupu k životu a smrti i skutečnému významu země izraelské.

Náš oddíl začíná okamžikem, kdy Jákob opouští Izrael a vydává se na cestu ke své matce do Charanu. V noci spí v polích u Luzu, což je poslední místo, v němž pobývá, než odejde do exilu, a sní o žebříku, který stojí na zemi a dosahuje až k nebi (1M 28,12). Hospodin stojí (*nicav*) nad žebříkem a slibuje, že se Jákob vrátí do Izraele, ale také to, že tato země bude jemu a jeho potomkům navždy patřit. Když se praotec probudí, prohlásí, že ono místo je „dům Boží a brána nebeská“ (1M 28,17). Pak z kamene, který mu sloužil jako polštář, postaví pomník a vylije na něj olej. Posláním jeho činu je zcela zřejmé: pomník je symbol věčného vztahu, žebřík spojuje nebesa a zemi, země izraelská spojuje navždy Jákobovy potomky s Hospodinem. Pomník je ve skutečnosti brána nebeská, dům Boží na zemi.

Zmiňme ještě další aspekty. Pomník je vytvořený z kamene. Hebrejské slovo pro kámen zní *even*, což je stažení slov otcyn (*av-ben*, věčnost rodinné návaznosti). Pomník je zasvěcen olejem, stejně jako bude Král-Mesiáš, poslední posel míru a vzkříšení pro Izrael a svět.

Jákob pak dvacet let pracuje u strýce Lábara, který se činí, seč může, aby svého schopného a pracovitého synovce získal pro pohodlný svět v exilu. Jákob odolává, nakonec od Lábara uprchně se svými dětmi a manželkami. Lábar je pronásleduje a s Jákobem uzavře smlouvu – svědectví. „Tu vzal Jákob kámen a vyvýšil jej za pomník“ (1M 31,45). Znovu tedy narážíme na vyjádření věčného slibu: Abrahamovi potomci se nikdy zcela neasimilují, i kdyby to bylo v té nejsvůdnější diaspoře. Text pokračuje: „A řekl Jákob svým bratrům: sbírejte kamení! I vzali kamení a udělali hromadu... A Lábar nazval ji: Jegar Saha-duta a Jákob pojmenoval ji: Gal-ed“

**SIDRA
PRO TENTO
MĚSÍC
EMUNA – VÍRA**

Ráchelina hrobka. Foto archiv.

(1M 31,44-47). Prohnaný Lábar chce, aby se pomník jmenoval aramejsky „hromada svědectví“, Jákob volí hebrejský výraz.

Pak oba u pomníku přísahají, Lábar při „bohu Abrahamově, bohu Nachorově a bohu jejich otců“, Jákob „u Toho, kterého se bojí Izák, otec jeho“ (1M 31,53). Jákobova odpověď je zdvořilá, ale je to nesmlouvavé odmítnutí Lábarova vábení.

Pomník je postaven v exilu, proto není potřeba olejem. Ať už hraje diaspora v židovských dějinách sebevýznamnější roli, olej vzkříšení je vyhrazen jen pro zemi izraelskou. Když se Jákob vrátí do Bet-Elu, postaví tam další pomník a vylije na něj olej.

V další pasáži dojde v Jákobově rodině k tragédii, milovaná Ráchel umírá poté, co porodila Benjamina. „I zemřela Ráchel a byla pochována na cestě do Efratu, tj. Bet Lechem. Jákob postavil pomník nad hrobem jejím, tj. pomník hrobu Ráchelina podnes“ (1M 35,14-15).

Všechny komentáře pátrají po tom, proč si Jákob nedal tu námahu, neujel ještě relativně krátkou vzdálenost a neuložil drahou manželku v Machpele v Hebronu, na tradiční pohřební místo. Raši cituje midraše a říká, že když Židé byli hnáni do prvního vyhnanství v Babylonii, procházeli kolem Ráchelina hrobu a modlili se za to, aby pramatka zasáhla v jejich prospěch u Všemohoucího. Hospodin slibuje Židům návrat: „Ráchel oplakává své syny... Toto praví Hospodin: Přestaň hlasitě plakat

a ronit slzy, vždyť tu je mzda za to, co jsi vykonala, ... však oni se vrátí z nepřátelské země. Je naděje pro tvé potomstvo, je výrok Hospodinův“ (Jeremjáš, 31,15-16).

Ráchelina hrobka leží jako pomník na tom nejvhodnějším místě, jako spojnice mezi nebem a zemí. Představuje věčnost židovského ducha a naše trvalé pouto k zemi izraelské.

(Z komentářů rabího Šlomo Riskina
vybrala a přeložila am.)

EMUNA – VÍRA

Lze o víře říci něco, co je ještě nebylo řečeno? V dějinách civilizace snad nebylo pokolení, které by se s tímto pojmem nepokusilo nějak vyrovnat; a mezi nimi lidé moudří, spravedliví a velcí. Náš úkol je o to těžší v českém prostředí, protože – alespoň podle statistik – je to prostředí s nejvyšším procentem ateistů na světě.

Když řekneme hebrejské slovo *emuna*, můžeme je chápat podle některých míst v Tanachu ve smyslu stability a pevnosti, podle jiných míst ve smyslu přimosti a spravedlivosti. Slovo *amen*, užívané v mnoha jazycích (především v místech ovlivněných křesťanstvím), je stejného původu. Z etymologie slova tedy vyplývá, že víra v Boha by měla být jednak sama o sobě čímsi stabilním a pravdivým, jednak – ve vztahu ke svému nositeli – něčím, co člověka učí vyrovnanosti a schopnosti vypořádat se s těžkostmi života.

Rambam (rabenu Moše ben Majmon), jeden z prvních, kteří vytvořili očíslovaný seznam jednotlivých *micvot*, příkazů, uvádí příkaz víry na prvním místě, přičemž se opírá o to, že je to první *micva* i v „Desateru řečí“. Mnozí se tomu divili a namítali: Jak je možné něco přikázat, aniž člověk nejprve vůbec věří? Je přece logické, že teprve poté, co člověk uvěří v Boha a v jeho příkazy, může na sebe přijmout závazek plnění těchto příkazů.

Tato otázka představuje základ následujících řádků, ve kterých tvrdím, že není člověka, který by nevěřil. Vztah člověka k víře prošel mnoha proměnami jak v náboženském, tak i filosofickém chápání jejího smyslu. Byli tací, kteří tvrdili, že víra je určitým druhem emoce vůči Bohu, a proto ji někdo cítí a někdo necítí, že stejně jako každá jiná emoce, je i víra někdy silná, někdy slabá, a že jako taková je závislá na mnoha proměnlivých duševních faktorech. Víra v tomto smyslu je považována za něco neseriózního a nestálého. Jiní naproti tomu soudí, že víra je věcí exaktního rozumu, že je postavená na jasných argumentech dokazujících existenci Boha, Stvořitele světa. Někteří předložili důkazy, založené na matematice, jiní na

fyzice či astronomii. Slabinou těchto důkazů je ale za první vývoj vědy, který některé důkazy připravil o relevanci, za druhé to, že i proti ostatním důkazům se vždy našla nějaká závažná, nebo dokonce nevyvratitelná námitka.

Pocit i exaktní rozum nás – co se týče důkazů o existenci Boha – zanechaly v mlhách; a je možné, že právě to bylo záměrem jeho samotného: sídlit v neproniknutelné mlze. *Ha-Šem řekl, že bude sídlit v husté mlze* (Melachim/Kniha královská I 8,12). Jako příklad tohoto rozporu můžeme citovat dánského teologa a filosofa Sörena Kierkegaarda, který, když mu vyprávěli, že Anselm z Canterbury, otec složitě ontologického dokazování, strávil mnoho dní modlitbami a úpěnlivými prosbami, aby se mu podařilo nalézt exaktní důkaz existence Boha, ironicky reagoval: když ženich objímá svou nevěstu, hledá snad ona důkaz o jeho existenci?

V učení rabi Kooka, jednoho z velikánů židovského světa naší doby, nalézáme nový a velice smysluplný směr v chápání víry. Rav Kook píše, že „víra není věcí pocitu, ani rozumu, nýbrž života“. Pocity i rozum jsou nástroji, kterými člověk víru vnímá nebo chápe, ale bod, ve kterém spočívá víra samotná, je mnohem hlouběji. Je součástí přirozenosti člověka (a v určitém smyslu a na jiné rovině i všech ostatních výtvorů Boha), je nejvyšším bodem jeho existence ve světě, bodem, který jej pojí k tomu, kdo jej stvořil. Víra je skutečnost, že člověk může sice věřit v Boha nebo jej popřít, nemůže však být bez Boha nebo bez nějakého vztahu k němu. Přítomnost duševní síly, která přesahuje naše jednotlivé lidské životy, je faktem široce přijímaným v každé lidské společnosti – od Afriky a Asie až po Evropu a Ameriku. Vědomí tohoto faktu se může projevat fyzicky, v extrémně pokleslých formách až zvrhle a divoce, jako například lidskými oběťmi modlám apod., a na druhou stranu i jako ateismus – coby projev touhy před vírou utéct, nebo naopak coby projev touhy po víře velice abstraktní a čisté. Víra v židovském pojetí má mnoho precizně vypracovaných tváří, vyžaduje víru v další duchovní pojmy a má veliký vliv na formu života a lidského chování, na vztah každého z nás k prameni jeho života, ať je jím kdokoli nebo cokoli – jeho talent a dovednosti, rodina a přátelé, myšlenky a skutky –, i na to, co se mu stane během jeho života.

Při setkání s někým, kdo tvrdí, že nevěří, nejde o to pokoušet se mu něco dokazovat nebo v něm vzbuzovat emoce, aby uvěřil. Spíš nalézt onen bod víry, který má hluboko v sobě – v něm všechno začíná.

RAV MENACHEM KALCHHEIM

BOHOSLUŽBY v pražských synagogách – prosinec 2006

Staronová synagoga

1. 12.	pátek	začátek šabatu	15.42 hodin
2. 12.	sobota	VAJECE 1M 28,10-32,3 hf: Oz 12,13-14,10 mincha	15.30 hodin
		konec šabatu	16.57 hodin
8. 12.	pátek	začátek šabatu	15.42 hodin
9. 12.	sobota	VAJISLACH 1M 32,4-36,46 hf: Abd 1,1-21 mincha	15.30 hodin
		konec šabatu	16.55 hodin
15. 12.	pátek	předvečer Chanuka – začátek šabatu	15.42 hodin
16. 12.	sobota	1. den Chanuka VAJEŠEV 1M 37,1-40,23; 4M 7,1-17 šabat Chanuka 1. hf: Za 2,14-4,7 mincha	15.30 hodin
		konec šabatu	16.56 hodin
17. 12.	neděle	2. den Chanuka	
18. 12.	pondělí	3. den Chanuka	
19. 12.	úterý	4. den Chanuka	
20. 12.	středa	5. den Chanuka	
21. 12.	čtvrtek	6. den Chanuka – 1. den Roš chodeš kislev	
22. 12.	pátek	7. den Chanuka – 2. den Roš chodeš kislev začátek šabatu	15.44 hodin
23. 12.	sobota	8. den Chanuka MIKEC 1M 41,1-44,17; 4M 7,54-8,4 šabat Chanuka 2. hf: 1Kr 7,40-50 mincha	15.30 hodin
		konec šabatu	16.59 hodin
		Zot Chanuka	
29. 12.	pátek	začátek šabatu	15.49 hodin
30. 12.	sobota	VAJIGAS 1M 44,18-47,27 hf: Ez 37,15-28 mincha	15.30 hodin
		konec šabatu	17.04 hodin

V sobotu a svátcích šachrit (ranní modlitba) od 9 hodin.

Vysoká synagoga

*Ve všední dny šachrit (ranní modlitba) v 8.00 hodin,
mincha (odpolední modlitba) ve 14.00 hodin,
maariv (večerní modlitba) v 19.30 hodin.*

Jeruzalémská synagoga

*V sobotu a o svátcích ranní bohoslužba v 9 hodin.
Páteční večerní bohoslužby se nekonají.*

Španělská synagoga (Bejt Praha)

15. 12.	pátek	předvečer svátku Chanuka	18.00 hodin
---------	-------	---------------------------------	-------------

Každý pátek kabalat šabat v 18.00 hodin.

Bejt Simcha

16. 12.	sobota	1. den Chanuka – sobotní ranní bohoslužba	10.00 hodin
---------	--------	--	-------------

*Kabalat šabat každý pátek od 18 hodin, mimo 29. a 30. 12. 2006.
Pokud je na programu přednáška, následuje po skončení bohoslužby, v 19 hodin.*

Pinkasova synagoga

15. 12.	pátek	předvečer svátku Chanuka s Bejt Simcha	18.00 hodin
---------	-------	---	-------------

*Zapálení 1. svíce, sváteční kabalat šabat, kiduš a oneg šabat
s tradičním občerstvením.
Vstupné 50 Kč; senioři, studenti a členové 30 Kč.*

JAZZ PRO MĚ ZNAMENÁ SVOBODU

Rozhovor s izraelskou klavíristkou Judy Lewisovou

Foto archiv.

JUDY LEWISOVÁ (*Levine*) se narodila roku 1958 v Milwaukee, USA. V sedmi letech začala hrát na klavír klasické skladby, od devíti získávala hudební ceny, v patnácti vyhrála v rodném městě soutěž pro mladé umělce a v sedmnácti vystoupila se zdejším symfonickým orchestrem. Dva roky studovala hudbu na Kolumbijské univerzitě v New Yorku, poté se začala zabývat judaismem. V roce 1977 odjela do Izraele, provdala se za studenta ješivy, deset let žila v ultraortodoxní komunitě, měla čtyři děti.

Náboženské prostředí nakonec opustila a vrátila se k hudbě, nejprve vážně, později k jazzu. Dnes patří k nejvýraznějším osobnostem jazzové hudební scény v zemi, s vlastními skladbami koncertuje po celém světě. Vydala pět kompaktních disků, na posledním s názvem *Two on the Horizon* hraje v duu s mladým kytaristou Orrem Didim. (Více na webové stránce www.judylewisgroup.com.) V Jeruzalémě vyučuje na hudební škole a vede kurz pro nezávislé hudebníky.

V listopadu koncertovala v rámci Mezinárodního festivalu jazzového pianu v Praze a v Boskovicích.

V devatenácti letech jste přicestovala do Izraele, brzy jste se vdala a žila v ultraortodoxní komunitě. Jak takový život vypadá? Podobá se obrazu, jaký známe

z literatury, nebo už se přece jen stává modernějším?

Je to svět, který je stále velmi uzavřený. A to jsem nežila v té extrémně ultraortodoxní společnosti, vezmeme-li tuto komunitu jako škálu, bylo to někde uprostřed. Poslouchali jsme třeba rádio, což v nejortodoxnějších rodinách nedělají. Ženy se oblékají celkem moderně, i když velmi skromně a střídme. Všechno, co jsme k životu potřebovali, jsme obstarávali v jednom okruhu – většinou to byly nákupy a cesty s dětmi do školy. Je to společnost sama pro sebe, ale samozřejmě není zcela oddělena od sekulárního světa. Když jsem šla s dětmi k lékaři, mohlo se stát, že to byl sekulární Izraelec.

Jak vypadal váš typický den?

Už se tak přesně nepamatuji. Manžel odcházel velmi brzy ráno do ješivy, já se starala o děti. Připravila jsem jídlo, odvedla jsem je do školky nebo školy, pak jsem se doma starala o domácnost, o menší děti. Abychom měli i jiné peníze než podporu, kterou dostávají studenti ješivy, brala jsem si různé práce. Pekla jsem na zakázku, šila jsem, časem jsem začala učit v ješivě pro anglicky mluvící děvčata. Četly jsme texty, rozebíraly je.

Zabývala jste se náboženskou hudbou?

Ne, to jsem nedělala. Nehrála jsem ani na klavír. Ultraortodoxní komunita moc cizím kulturním vlivům nepřeje a představa, že by žena hrála na klavír sekulární hudby, je naprosto nemyslitelná. Muziku jsem úplně vytěsnila ze života. Trvalo deset let, než jsem si uvědomila, jak moc jí postrádám.

Žila jste nějaký čas v židovské čtvrti Starého Města. Jaká to byla zkušenost? Je tam mezi turisty a bezpečnostními opatřeními vůbec možný normální život?

Žít ve Starém Městě byla úžasná zkušenost, pobývali jsme vlastně neustále v jiném historickém období. Patrolovali tam sice vojáci a policie, ale čtvrt byla relativně bezpečná. V osmdesátých letech minulého století nebylo takové napětí jako dnes. Chodili jsme nakupovat na trh, pro zeleninu a ovoce i do arabské čtvrti. Pamatuji se, že jednou vyběhl z domu nejstarší syn. Vlastně jsem si to uvědomila, až když jsem viděla, jak ho přivádí jeden arabský prodáváč. Zeptal se mě: nepatří náhodou

k vám? Když jsem pracovala, měli jsme dokonce arabskou chůvu, děti si ji ještě pamatují. A i potom, když jsme se odstěhovali ze Starého Města víc k centru Jeruzaléma, jezdili jsme často nakupovat do Betléma. Bylo to levnější a měli vždycky čerstvé a kvalitní zboží.

Nestýská se vám po ničem z tohoto období?

Abych řekla pravdu, ne. Co se judaismu týče, dodržuji to, co jsem dodržovala už v dětství, věci, se kterými jsem vyrůstala. Když jsem byla malá, šabatová večeře byla šabatová večeře. Nikoho by ani nenapadlo nebyť večer doma. Rozsvěceli jsme svíčky, říkali kiduš, společně jsme jedli. Totéž se děje teď u nás. Ale to jsou zkušenosti z mého dětství, ne z ultraortodoxního období.

Co vás přimělo tuto společnost opustit?

Jak šly roky, začala jsem si uvědomovat, že nevěřím tomu, co dělám. To byl hlavní důvod. A ten druhý – stejně důležitý – měla jsem pocit, že když nehraju, když žiju bez hudby, popírám sama sebe. Ten pocit narůstal, a nakonec jsem musela odejít.

Co by se sekulární společnost mohla od náboženské učit, a naopak?

Určitě by se navzájem mohly obohacovat, problém je v tom, že spolu až na výjimky nekomunikují. Sekulární Židé by se od náboženských určitě mohli učit to, jak vypadá rodinný život, ty stovky drobností, které pomáhají udržovat rodinu. V Izraeli je to stejné jako jinde v sekulárním světě, rodiny se často rozpadají, děti nejsou tak často s rodiči, jak by měly být.

A naopak?

Ortodoxní Židé by mohli být otevřenější, přístupnější i jiným pohledům na svět, než je ten jejich.

Projevuje se v době, kdy je země v ohrožení, solidarita lidí – tedy i ortodoxní komunity?

Určitě. Stále více ultraortodoxních mladíků, absolventů ješiv, se hlásí na vojnu, a ne jen na nějakou zvláštní s výhodami, ale prodělávají stejnou službu jako ostatní. To je zřejmě nejzřetelnější. Vědí, že když vybuchne v autobuse bomba, oběti si nevybírá, je to pro všechny stejné, ať jsou to sekulární školáci nebo malí chasidim.

Má na vztahy mezi sekulárním a náboženským světem v zemi nějaký výraznější vliv rabín David Hartman a jeho institut?

Rabi Hartman je výrazná osobnost, v Izraeli i v Americe. Na jednotlivce má vliv určitě. Můj nejstarší syn studoval v jeho škole, bývalý manžel tam učil. Ale na společnost jako celek, to lze zatím těžko říct.

Vnímáte propast mezi ortodoxní a sekulární komunitou v Izraeli jako palčivý problém?

Ano, pokládám ho za jeden z hlavních problémů izraelské společnosti. V obou skupinách je pramálo tolerance a v té ortodoxní snad ještě méně než v sekulární. Je to vlastně podobné jako arabsko-izraelský konflikt v tom ohledu, že už od malička lidé získávají o druhé straně negativní obraz.

Jak přechod z jednoho prostředí do druhého snášely vaše děti?

Dvě byly ještě malé, ale nejstaršímu chlapci bylo deset, dceři osm, takže tihle dva to měli nejtěžší. Přešli z ultraortodoxní školy do středně náboženské školy, pak do modernější náboženské školy. Přechod byl složitý, nakonec to nějak zvládli. Dnes je nejstarší syn téměř dospělý, zvolil si konzervativní směr judaismu a velmi ho prožívá, hodně se náboženství a způsobu, jakým by mohlo ovlivňovat celou společnost, věnuje. Dcera je mírně, opravdu mírně ortodoxní, nejmladší synové jsou sekulární. Ale všichni žijeme spolu, všichni se výborně snášíme.

Je rozvod, kdy žena opustí muže, v ultraortodoxních kruzích něco zcela výjimečného?

K rozvodům tu rozhodně nedochází běžně, ale stane se to. Jaký podíl mají ženy, to nevím. Vím jen, že v Izraeli existují organizace, které pomáhají ženám, a především ultraortodoxním ženám v případě, že pro nějaké skutečně vážné důvody chtějí rozvod. Problémy v manželství mají lidé po celém světě, nevyhýbají se ani této komunitě. Jen se v ní hůř řeší.

Jak rozvod probíhá?

Jdete před rabínský soud a je to v podstatě svatba naruby. Je to také obřad, který má předepsané formulace. Pamatuji se, že určitou roli tam hrál šátek – tentýž, který při svatbě symbolizuje obchod, když si ženich „kupuje“ ženu. Já mu ten šátek při rozvodu vrátila.

Studovala jste klasickou hudbu, zajímáte se o rock, skládáte a hrajete jazz. Co pro vás jazz znamená? Proč jste si vybrala právě tento hudební styl?

Protože je to muzika, kdy se neustále rozhodujete, jak budete hrát. Je to nejosobněj-

ší hudební styl. Když jsem odešla z ultraortodoxní komunity, pár let jsem se snažila o návrat ke klasice, ale zjistila jsem, že její rigidita a fakt, že vždycky hrají to, co napsal někdo jiný, mě příliš omezuje. Pak jsem, to mi bylo jednatřicet!, poprvé slyšela jazzové skladby, hudbu založenou na inspiraci, v níž vám nikdo neříká, co dělat. Bylo to nádherné. Jazz pro mě znamená svobodu.

Kdo jsou vaši mistři, vaše vzory – v jazzu a v klasické hudbě?

Jako pro klavíristku je pro mě největší jazzovou inspirací Keith Jarrett. Z klasiky mě hodně ovlivnili romantikové, Chopin a Brahms.

Je jazz v Izraeli populární?

Začíná být. Univerzity opouštějí mladí hudebníci, které jazz zajímá. Není tak rozšířený jako rocková hudba nebo izraelská populární muzika, ale uchytil se tu. V zemi je řada jazzových klubů, nejvíce jich je v Tel Avivu, pak na severu v Haifě a v jejím okolí, pár v Ejlatu.

Zajímá jazz i arabské hudebníky?

Jistě je jich spousta. Na hudebních školách vyučuje hodně izraelských Arabů. Jejich jazzový styl je odlišný – spíš než na saxofon nebo na klavír hrají na tradiční arabské nástroje, jako je oud. Mladší generace s arabskými kořeny se začíná mísit s mladými Izraelci a vytvářejí novou, originální hudbu. U nás hraje v klubech i spousta ruských jazzmanů, dětí přistěhovalců, máme i pár dobrých etiopských kapel. Je pěkné pozorovat, jak se tahle rozmanitá hudba prolíná, kombinuje a navzájem se inspiruje. Vezměte třeba lidi, co hrají se mnou – kytarista se narodil v Jižní Africe, bubeník má egyptské a řecké předky, já se narodila v Americe, saxofonista pochází z kibucu.

Liší se nějak izraelský jazz od amerického nebo evropského?

U nás hraje spousta muzikantů americkým způsobem. To je ten klasický jazzový styl. A pak jsou tu lidé, kteří si skladby sami píší, tak jako v Evropě, a ti s jazzem kombinují jiné typy hudby; někteří přímo a vědomě používají melodie a harmonie hudby Blízkého východu. Recenzenti to píšou i o mně, že v mé hudbě slyší blízkovýchodní vlivy. Ačkoli o to neusiluji, ovlivňuje mě zřejmě prostředí, krajina, zvuky, jimiž jsem obklopena. Nijak to neplánuji, ale jsem ráda, že tohle všechno se do mé muziky promítá.

ALICE MARXOVÁ

KDO STAVÍ, ZŮSTÁVÁ

(dokončení ze strany 3)

lovými výstupy špičkového klarinetisty Giorgho Feidmana, jehož tón je místy tak křehký, že již téměř není slyšet. Opak lze tvrdit o Sboru Velké synagogy v Jeruzalémě, pod taktovkou nám dobře známého Eliho Jaffeho. Ten místy doprovázel – opět symbolicky v aranžmá melodii Louise Lewandovského a Salomona Sulzera – našeho dalšího přítele, kantora Josefa Malovného a vycházející hvězdu kantorského zpěvu Jicchaka Helfgotta.

V NĚMECKU PŘECE NE

Všichni pak s nadšením mluvili o symbolice dne, o symbolice stavby, o usmíření, o nové integraci Židů do německé společnosti, o prorůstání města a komunity a její otevřenosti světu. Jak řekla sama Charlotte Knoblochová, „Kdo staví, zůstává“. Všeobecnou euforii však přesto zmírnilo několik faktů. O prorůstání města či otevřenosti židovské komunity nelze příliš hovořit, když celý komplex strážní na 1500 policistů, na každého návštěvníka ceremoniálu více než jeden. Před třemi lety, při slavnostním položení základního kamene, byla na poslední chvíli objevena a zneškodněna nálož, kterou zde umístili neonacisté. Ti také ohlásili na výročí křišťálové noci několik akcí, které se v Mnichově nakonec nekonaly. Bezpečnostní opatření byla nicméně nejvyššího stupně, na okolních střeších postávali ostřelovači a nad městem přelétala helikoptéra.

Z jiného úhlu mohl radost všech pokazit i bývalý vrchní izraelský rabín Meir Lau. Z jeho projevu – i když laskavého – byla cítit výčitka a skepse. „Já vám moc závidím vaši novou krásnou synagogu. Oč krásnější by to ale bylo, kdybychom se v ní takto sešli v Izraeli?“ To mnozí slyší neradi, je to pro ně projev již překonaného starého sionismu. Jenomže Meir Lau není jediný s takto konzervativními názory. V Mnichově se při příležitosti otevření synagogy konalo také zasedání exekutivy Evropského židovského kongresu. O dva dny později bylo svoláno zasedání výkonného výboru Světového židovského kongresu do Paříže. Charlotte Knoblochová a s ní i mnozí další se proto velmi podivovali tomu, proč se obě zasedání nekonají v Mnichově, koneckonců většina aktérů, včetně Edgara Bronfmana a Israela Singera, zde byla. Odpověď byla více než zarážející – jednání takto významné mezinárodní židovské instituce se přece nebude konat v Německu! Na protest se Charlotte Knoblochová pařížského jednání neúčastnila.

TOMÁŠ KRAUS

HANNAH ARENDTOVÁ

Podstatné je pro mě porozumět

V říjnu uplynulo sto let od narození filosofky Hannah Arendtové, jedné z největších židovských osobností minulého století. Narodila se 14. října 1906 v Hannoveru. Vyrůstala v Královci a v Berlíně, studovala filozofii, teologii a starořeckou filologii v Marburgu, Freiburgu a Heidelbergu u Martina Heideggera a Karla Jasperse. Roku 1933 odešla z Německa do Francie, kde osm let působila jako sociální pracovníce v sionistických organizacích. Od roku 1941 žila v USA, živila se tu nejprve jako novinářka na volné noze, později se angažovala v organizaci Jewish Cultural Reconstruction, založené roku 1949 v New Yorku, a přednášela na několika univerzitách politickou teorii. Roku 1963

Hannah Arendtová ve 30. letech ve Francii...

získala profesuru na University of Chicago, roku 1967 na dnešní New School University v New Yorku. Zemřela v New Yorku před jednatřiceti lety, 4. prosince 1975. Proslavila se jako autorka dnes už základních děl z oblasti politicko-filosofické teorie (Původ totalitarismu, 1955; Vita activa, 1958), největší pozornost a zároveň i nejprudší kritické reakce jí však přinesla kniha Eichmann v Jeruzalémě. Zpráva o banalitě zla (1964, česky Mladá fronta 1995).

Následující text je výběrem z odpovědí H. Arendtové na otázky Güntera Gause v pořadu německé ZDF „Zur Person“ v říjnu 1964. Připravila a přeložila Alena Bláhová.

Fakt, že jsem Židovka, pro mne patří k nejnezpochybnitelnějším danostem mého života, a na této fakticitě jsem nikdy nechtěla nic měnit, ani v dětství ne.

Moje matka byla naprosto areligiózní. Otec brzy zemřel. Všechno to zní zvláště.

Můj dědeček byl předsedou liberální obce a členem městského zastupitelstva v Královci. Pocházím ze staré královecké rodiny. Přesto u nás doma v dobách mého dětství slovo „Žid“ nikdy nepadlo. Poprvé jsem s ním byla konfrontována skrze anti-

semitické nářázky – nechce se mi o tom podrobně mluvit – děťt na ulici. Od té doby jsem měla takzvané „jasno“. [...]

Ale šok to pro mě rozhodně nebyl. Myslela jsem si: Ano, je to tak. A jestli jsem měla pocit, že jsem něco zvláštního? Ano! Věděla jsem například, že vypadám židovsky. To znamená jinak než ostatní. To jsem si uvědomovala, ale nikoli ve formě nějakého komplexu; prostě to tak bylo. A také moje matka a naše domácnost byly trochu jiné, než je obvyklé. Těch zvláštních věcí bylo tolik – i vzhledem k ostatním židovským dětem, nebo dokonce i k dětem našich příbuzných, že pro mě jako dítě bylo těžké zjistit, v čem ta „zvláštnost“ vlastně tkví. [...] S antisemitismem se ovšem setkávaly všechny židovské děti a mnohým z nich naplnil duši jedem. U nás byl rozdíl v tom, že moje matka trvala na stanovisku: Nesmíš se poddat! Musíš se bránit!

Lidé se často domnívají, že šok německých Židů z roku 1933 lze objasnit tím, že se k moci dostal Hitler. Ovšem co se mě

a lidí mé generace týče, mohu říci, že je to kuriózní nedorozumění. Samozřejmě to bylo strašné – ovšem v politickém, nikoli osobním ohledu. Že jsou nacisté naši nepřátelé – to už jsme, prosím pěkně, věděli dávno předtím! Minimálně čtyři roky před Hitlerem to bylo naprosto jasné každému, kdo nebyl úplně slabomyslný. A že za Hitlerem stojí jistá část německého národa, to jsme věděli také. To nás roku 1933 nemohlo nijak šokovat. [...] Jenomže politikum se stávalo osobní zkušeností, jakmile člověk vyšel na ulici. A za druhé: jistě víte, co byla „glajchšaltace“. Problém, osobní problém nespočíval v tom, co dělali naši nepřátelé, ale co dělali naši přátelé, to, co se dělo v tehdejší vlně glajchšaltace, která byla tenkrát ještě skoro dobrovolná, ale každopádně zatím neprobíhala pod tlakem teroru: bylo to, jako by se člověk ocitl v jakémsi vakuu. Pohybovala jsem se v intelektuálním prostředí, ale znala jsem i jiné lidi. A musím bohužel konstatovat, že mezi intelektuály byla glajchšaltace takřka pravidlem. Zatímco mezi „ostatními“ lidmi ne. Na to jsem nikdy nezapomněla.

Emigrovala jsem z Německa s myšlenkou – samozřejmě jako vždy trochu přehnanou – už nikdy! S tímto intelektuálním prostředím už nikdy víc. S touhle společností už nechci mít nic do činění. Samozřejmě jsem nepochybovala o tom, že kdyby se ve stejné situaci ocitli němečtí Židé a německo-židovští intelektuálové, zachovali by se stejně. O tom jsem opravdu nepochybovala. A myslela jsem si, že to souvisí s tou profesí, s tím intelektualismem. [...] To, že se někdo zglajchšaltoval proto, že musel uživit ženu a děti, lze člověku těžko vyčítat. Ale nejhorší bylo, že oni tomu pak opravdu uvěřili! Ne na dlouho, někteří opravdu jen na chvíli. Ale stejně to znamená, že se jim na Hitlerovi něco líbilo, a zčásti to byly neobyčejně kuriózní věci! Naprosto fantastické, kuriózní a komplikované věci! Věci přesahující obvyklou úroveň! To mi na tom přišlo groteskní. Ti lidé se dobrovolně chytily do pastí, řekla bych dnes. To je to, co se stalo. Tenkrát jsem to ale neviděla s takovým přehledem.

Dospěla jsem k poznání, které jsem tehdy vyjádřila jednou větou, na to si pamatuji: „Je-li člověk napaden jako Žid, musí se jako Žid i bránit.“ Nikoli jako Němec nebo občan, nikoli z hlediska lidských práv. A s tím souvisela i otázka: Co teď mohu konkrétně jako Židovka dělat? A pak i další myšlenka: Musím se někde angažovat. Poprvé. A samozřejmě u sionistů, protože ti jediná něco dělali. U asimilantů by to nemělo žádný smysl. [...]

Příslušnost k židovství se teď stala mým vlastním problémem. A můj vlastní problém byl politický. Čistě politický. Chtěla jsem se věnovat vlastní práci – výhradně židovské práci. V tomto smyslu jsem se pak orientovala v exilu ve Francii.

Píšu anglicky, ale od angličtiny si stále udržuji odstup. Je nesmírný rozdíl mezi rodným a jiným jazykem. Řeknu to jednoduše: Znáám nazpaměť strašně moc německých básní. Pohybují se někde vzadu v mém povědomí – *in the back of my mind* –, a něčeho takového se v jiném jazyce nedočkám. V němčině si dovolím věci, na které bych si v angličtině nikdy netroufla. Tedy – občas si už i troufnu, protože jsem trochu drzá, ale v zásadě existuje ten odstup. Každopádně je jazyk jediná věc, která mi v emigraci z Německa zůstala. Nezbáblánil se přece jazyk, ale lidé!

Mnozí svůj jazyk „zapomněli“, tedy potlačili. Zažila jsem to s mnoha lidmi – jako šok. Rozhodující totiž nebyl rok 1933, každopádně ne pro mě. Rozhodující byl pro mě den, kdy jsme se dozvěděli o Osvětimi. To bylo roku 1943. A nejdřív jsme tomu nevěřili, přestože já a můj muž jsme vždycky říkali, že od těch gaunerů lze čekat cokoli. Ale něčemu takovému jsme opravdu nemohli uvěřit, protože to naprosto odporovalo i vojenským pravidlům a potřebám. Uvěřili jsme až za půl roku na základě důkazů. To byl ten skutečný šok. Předtím jsme si říkali: No tak jo, prostě máme nepřátele. To je normální. Každý národ má nějaké nepřátele. Ale tohle bylo něco jiného – jako by se rozevřela propast.

Nikdy v životě jsem nemilovala žádný národ nebo kolektiv, ani německý, ani francouzský, ani americký, ani dělnickou třídu, nebo co všechno podobného ještě existuje. Kromě svých přátel vlastně nikoho jiného nemiluji. Především by mi však byl podezřelý takovýto druh lásky k Židům – a to právě proto, že jsem sama Židovka.

Patřit k určité skupině je přirozená danost. K nějaké skupině patříte navždy – od narození. Ale patřit k nějaké skupině ve smyslu organizovanosti je něco úplně jiného. Tato organizovanost vždycky znamená, že odhlížíte od zbytku světa. Tedy: ty, kdo se organizují, drží pohromadě to, co se všeobecně nazývá „zájmy“. Přímý osobní vztah, v jehož případě lze mluvit o lásce, existuje samozřejmě ve skutečné lásce, ale existuje také v přátelství. Tam je člověk osloven přímo a nezávisle na ostatních zájmech. Tímto způsobem se mohou různě organizovaní lidé stále ještě osobně přátelit. Pokud ale tyto věci zaměňujeme, po-

kud s sebou bereme takovou „lásku“ k jednacím stolu, pokládám to za něco velmi neblahého.

Snažím se vidět politiku očima nezaměřenými politikou.

Židovské náboženství je národní náboženství. Politický moment byl platný, ale jen s velkým omezením. Tento odklon od světa, jenž vznikl během diaspory a který stejně jako u jiných „páriů“ vytvořil mezi příslušníky našeho národa zcela zvláštní soudržnost, se změnil v okamžiku, kdy vznikl Stát Izrael.

Za svobodu se draze platí. Specificky židovská lidskost ve znamení distance od světa byla něčím velmi krásná. Jak byla krásná ta absence jakýchkoli společenských vazeb a zároveň bezpředsudečnost, jak jsem ji znala od své matky, která stejný postoj praktikovala i vůči svým židovským blízkým! Ano, za svobodu se platí. Ve své „lessingovské řeči“ v Hamburku jsem roku 1959 řekla: „Tato lidskost nepřežije den osvobození, den svobody, ani o pět minut.“

Lidskost se nikdy nezíská v samotě a nikdy tak, že člověk předloží veřejnosti své dílo. Získá ji jen ten, kdo má odvahu zároveň zveřejnit i svůj život a svoji osobu.

Něco začínáme, spleťme své nitky v síti vztahů. Co vznikne, nikdy nevíme. Všich-

...a v 60. letech ve Spojených státech. Foto archiv.

ni se musíme spolehnout na větu: Pane, odpusť jim, neboť oni nevědí, co činí. To platí pro jakékoli jednání. Jednoduše řečeno už jen proto, že člověk nezná dosah svých skutků. Je to riziko. A řekla bych, že

vzít na sebe toto riziko lze pouze ve spojení s důvěrou vůči ostatním lidem, to jest s těžko pochopitelnou, ale zásadní důvěrou v lidskost všech lidí. Nemůžeme jinak.

Ve čtrnácti už mi bylo jasné, že budu studovat filosofii. Četla jsem Kanta. Ale ne proto, že bych neměla ráda život! To ne! Už jsem to řekla – byla to ta potřeba porozumět. A ty knihy jsme všechny měli doma, stačilo je jen vytáhnout z knihovny!

Nepatřím do kruhu filosofů. Má profese – pokud o ní lze vůbec mluvit – je politická teorie. V žádném případě se necítím být filosofkou. Ani si nemyslím, že bych byla okruhem filosofů přijata. [...] Podle mého názoru jsem už dávno dala filosofii vale. Filosofii jsem vystudovala, ale to neznamená, že jsem u ní zůstala.

Byla jsem vlastně strašně staromódní. Vždycky jsem si myslela, že existují určité činnosti, které se k ženám nehodí, které jim nepasují, smím-li to tak říci. Nepůsobí dobře, když žena udílí rozkazy. Neměla by se dostávat do takových pozic, pokud jí záleží na tom, aby si zachovala své ženské kvality. Zda mám pravdu, nebo ne, nevím. Sama jsem se něčím takovým řídila vždycky, více či méně nevědomě – nebo lépe řečeno – více či méně vědomě. Tento problém však pro mě osobně nehrál žádnou roli. Prostě jsem jen dělala to, co jsem dělat chtěla.

Když pracuji, nezajímá mě, jak působím na druhé. Podstatné je pro mě: porozumět. A k tomuto porozumění patří i psaní. Psaní je pro mě součástí procesu porozumění.

Ptáte se mě na vliv mého díla. To je – smím-li být ironická – typicky mužská otázka. Muži vždycky strašně rádi chtějí mít vliv, já se na to ale dívám spíš zvnějšku. Já že

bych měla mít nějaký vliv? Ne, já chci porozumět. A pokud i druzí pochopí ve stejném smyslu to, co jsem pochopila já – to je pro mne uspokojení, něco jako pocit domova.

VÁLKA IZRAELE PROTI HIZBALLÁHU

První cena Czech Press Photo v kategorii Aktualita pro Petra Joska

Letos se uskutečnil už 12. ročník soutěže novinářské fotografie Czech Press Photo – zúčastnilo se jí 229 fotografů, kteří zaslali celkem 3110 fotografií. Cílem soutěže a následné výstavy v Křížové chodbě a v Rytířském sále pražské Staroměstské radnice (výstava je otevřena od 17. 11. 2006 do 31. 1. 2007) je přinášet nezávislé obrazové svědectví o životě a světě, jehož jsme součástí, a tak umožnit veřejnosti být očitým svědkem událostí a jevů uplynulého roku. Soutěžilo se v řadě kategorií. Pro nás je zajímavé, že ve dvou kategoriích zvítězili autoři, kteří své snímky pořídili v Izraeli. V kategorii „Portrét“ získala prv-

ní cenu Jana Noseková-Žantovská s cyklem *Přežili peklo – portréty izraelských Čechů a Slováků, kteří přežili holocaust.* (Její pražskou výstavu a knihu na stejné téma jsme avizovali v Rch 9/2006.)

Jako pozvánku na letošní výstavu Czech Press Photo otiskujeme snímky **PETRA JOSKA**, fotografa agentury Reuters, který získal první cenu v kategorii „Aktualita“ za seriál deseti fotografií s názvem *Válka Izraele proti Hizballáhu 2.–22. července 2006.* Jedná se – zejména v evropském kontextu – o mimořádně osobitý a současně netendenční pohled na nedávný izraelsko-libanonský konflikt. red

IZRAELSKÉ MÍNĚNÍ

(Po poslední válce)

Na počátku září nechala provést univerzita v Tel Avivu reprezentativní průzkum veřejného mínění izraelské populace, včetně arabské menšiny, která představuje 19 % všeho obyvatelstva Izraele. Výsledky ukazují, že velká většina Izraelců je pro mírové rozhovory s Palestinci a se Sýrií. Zůstávají však velmi skeptičtí v nadějích na dohodu s představiteli Palestinců (pouze třetina očekává mír v blízké budoucnosti) a – nepochybně ze stejných důvodů – většina se staví proti úplné evakuaci z Golan, a to i v případě mírové smlouvy se Sýrií (v roce 2003 to bylo „pouze“ 55 %). Většina dotazovaných zpětně odmítá jednostranné stažení z jižního Libanonu, nařízené v roce 2000 Ehudem Barakem (v té době ho podporovalo 63 %). Stažení skutečně na konci léta 2006 Ehudem Olmertem dnes podporuje 53 % respondentů. A pokud se osvědčí nasazení mnohonárodních sil na jihu Libanonu, je většina Izraelců (52 % proti 38 %) pro podobný pokus i na palestinských územích.

Izraelci si myslí, že poslední libanonská válka oslabil obavy nepřátel židovského státu z jeho vojenské kapacity, současně ale velkou většinou vyslovili důvěru ve svoji armádu. Cahal je ostatně, vedle Nejvyššího soudu, jedinou izraelskou institucí, jejíž fungování je posouzeno pozitivně: vláda, parlament, média stejně jako místní samospráva jsou hodnoceny jako „spíše“ nebo „zcela“ neefektivní.

Provedený průzkum také ukazuje, že tři čtvrtiny Izraelců berou iránskou hrozbu velmi vážně a vidí v ní nebezpečí pro existenci svého státu.

Sondáž provedlo Centrum Tamihho Steinmetze, chybový index je plus minus 4,5 %.

Jak se stavíte k jednáním mezi Izraelem a Palestinskou samosprávou?

Pro 63 %; proti 33 %; nevyjádřil se 4 %.

Věříte, že jednání mezi Izraelem a Palestinskou samosprávou povede v nejbližších letech k míru mezi Izraelem a Palestinci?

Pro 34 %; ne 64 %; nevyjádřil se 2 %.

Musí se – z hlediska vašeho hodnocení současné bezpečnostní situace – Izrael pokusit o obnovení jednání se Sýrií s cílem uzavřít politickou smlouvu?

Pro 53 %; ne 43 %; nevyjádřil se 4 %.

Jak se díváte na možnost podepsat se Sýrií mírovou smlouvu výměnou za úplné navrácení Golan?

Pro 23 %; nerozhodnutí 13 %; proti 62 %; nevyjádřil se 2 %.

Někteří říkají, že kdyby izraelská vláda jednala v minulosti v záležitosti Golan pružněji a dokázala se Sýrií vyjednat mírovou smlouvu, nezískal by Hizballáh v Libanonu dnešní pozice a k poslední válce nemuselo dojít. Co si o tom myslíte?

Souhlasí 26 %; nesouhlasí 65 %, nevyjádřil se 9 %.

Je jednostranné stažení z jižního Libanonu, provedené vládou Ehuda Baraka v r. 2000, aniž bylo dosaženo mírové smlouvy se Sýrií a Libanem, ospravedlněné z hlediska dnešních bezpečnostních zájmů Izraele?

Ano 36 %; ne 58 %; nevyjádřil se 6 %.

Je rozhodnutí Olmertovy vlády respektovat rezoluci Rady bezpečnosti OSN a stáhnout izraelské jednotky z jižního Libanonu, přestože nedošlo ani k předběžné dohodě se Sýrií a Libanem, s tím, že Cahal byl nahrazen mezinárodními mírovými silami, ospravedlnitelné z hlediska bezpečnosti Izraele?

Ano 53 %; ne 38 %; nevyjádřil se 9 %.

Jak se změnila odstrašující síla Izraele vůči arabskému světu po poslední válce v Libanonu ve srovnání s minulostí?

Stoupla 24 %; klesla 68 %; nevyjádřil se 8 %.

Fungují podle vás následující instituce efektivně?

Cahal: ano 66 %; ne 29 %; nevyjádřil se 5 %

Nejvyšší soud: ano 43 %; ne 37 %; nevyjádřil se 20 %

Vláda: ano 20 %; ne 75 %; nevyjádřil se 5 %

Kneset: ano 21 %; ne 71 %; nevyjádřil se 8 %

Média: ano 39 %; ne 55 %; nevyjádřil se 6 %

Místní samospráva: ano 42 %; ne 45 %; nevyjádřil se 13 %.

Domníváte se, že ze strany Íránu hrozí existenci Státu Izrael reálná hrozba?

Ano 74 %; ne 23 %; nevyjádřil se 3 %.

(přeložil JD)

PREZIDENT V SOUŠÍ

Dne 17. 10. 2006 navštívil prezident republiky Václav Klaus s manželkou Livií obnovený židovský hřbitov v Mostu-Souši a prohlédl si výstavu „Zmizelí sousedé“, která je v objektu instalována. Při setkání s představiteli ŽO Teplice, kterého se zúčastnili i představitelé politického a společenského života Ústeckého kraje, se hosté zajímali i o historii židovské komunity v regionu. V upomínku na setkání předal předseda ŽO Teplice Oldřich Látal prezidentovi sederový talíř, vyrobený ve zdejší porcelánce k této příležitosti.

Historické návštěvě předcházela několikaletá snaha ŽO Teplice o zachování a zpřístupnění židovských památek. Důkladem je otevření kulturně-vzdělávacího střediska v rámci kulturní památky Židovský hřbitov Most-Souš. Židé v Mostu žijí od 14. stol. a ještě r. 1910 jich tu bydlelo 868; dnes jich žije v Mostu a okolí jen patnáct. O to víc je nutné ocenit přístup magistrátu k historickým objektům, mezi než patří i židovský hřbitov v Souši.

Obnova hřbitova a příslušných budov byla započata v 90. letech minulého století a zahájení rekonstrukce je spojeno se jménem vrchního kantora Chaima Kleina. V současnosti jsou dokončeny stavební práce (budovy, oplocení, sociální zázemí, služební byt a kolumbárium z roku 1933, které je svým způsobem na židovském hřbitově raritou), opraven byl i památník padlých Židů z 1. světové války, umístěný

Václav Klaus s chotí na ŽO v Teplicích.
Foto Tomáš Pulc.

na východní straně hřbitova. V současnosti probíhá mapování a rekonstrukce zhruba 350 náhrobních kamenů (většinou z 20. a 30. let 20. st.). Práce provedené do konce roku 2005 představují investici ve výši 3,5 milionu korun. Teplická židovská obec využívá této příležitosti k poděkování Magistrátu města Mostu, Židovskému muzeu Praha, Nadačnímu fondu obětem holocaustu a firmě Herkul s. r. o.

MICHAEL LICHTENSTEIN, ŽO Teplice

TALMUD PRO KAŽDÉHO

Klasické dílo Abrahama Cohena vychází v nakladatelství Sefer

Nakladatelství Sefer s radostí oznamuje, že v půli prosince vychází český překlad dnes již klasické práce britského rabína Abrahama Cohena *Everyman's Talmud* s názvem *Talmud /pro každého/*. Poprvé vyšla tato kniha v roce 1949, následovalo několik reedic i cizojazyčných překladů.

Talmud byl českému čtenáři zatím prezentován v teoretických pracích (publikace nakl. Vyšehrad), ve výběrech parafrází talmudických citátů (kniha nakl. Portál) či prostřednictvím osudů významných učenců a rabínů (Wieselova kniha *Talmud*, portréty a legendy). Před dvanácti lety vyšel v nakl. Sefer zatím jediný úplný talmudický traktát, Pirkej avot.

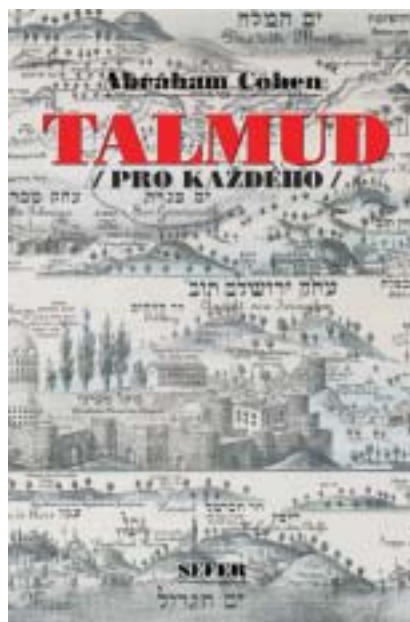
Kniha *Talmud pro každého* je první populárně-naučná práce v češtině, která dává celkovou představu o základním souboru židovského zákona a židovské tradice, o jeho rozmanitých podobách a tématech, a to v jazyce, jenž je díky autorově erudici textu originálu maximálně blízký (Cohen se podílel na překladu kompletního Babylonského talmudu do angličtiny). V úvodu jsou popsány historické okolnosti vzniku *Talmudu* a uvedeny všechny traktáty se stručnou charakteristikou. Kniha je rozdělena do jedenácti kapitol (Učení o Bohu; Bůh a svět; Učení o člověku; Zjevení; Rodina; Společnost; Mravní život; Tělesný život; Folklor; Právo; Posmrtný život), každá z nich má několik dalších podkapitol. Autor představuje nejen agadickou část *Talmudu*, jež je čtenářsky vděčnější, ale také *halachu* – zákon a nejrůznější situace, na něž je aplikován. Tematicky uspořádané citáty z *Talmudu* doprovází Cohenův komentář, který čtenáře uvádí do historických souvislostí či tvoří přechod mezi ukázkami různorodých rabínských interpretací problémů. Text je bohatě doplněn poznámkami a vysvětlivkami.

Naše ukázka je ze sedmé kapitoly nazvané *Mravní život*.

§ III. POKORA

Zatímco jeden učenec prohlásil za nejvyšší ctnost zbožnost, jeho kolega tvrdil: „Největší ze všech ctností je pokora, neboť je řečeno: ‚Duch Panovníka Hospodina je nade mnou. Hospodin mě pomazal k tomu, abych nesl radostnou zvěst pokorným‘ (Iz 61, 1). Není řečeno ‚zbožným‘, nýbrž ‚pokorným‘, věz tedy, že po-

kora je nejvyšší ctností“ (AZ 20b). Kdo se touto vlastností vyznačuje, zasluhuje největší chválu. „Kdo je synem budoucího světa? Ten, kdo je pokorný, skromného ducha, sehnutý do místnosti vchází i z ní odchází a ustavičně studuje Tóru, aniž by si z toho činil zásluhu“ (Sanh. 88b). „Učiní-li se člověk nízkým, Svatý, budiž pochválen, ho vyvýší vysoko, a když se někdo vysoko vyvyšuje, Svatý, budiž pochválen, ho poníží“ (Er. 13b).

„Kdo se honí za velikostí, před tím velikost prchá, a kdo před velikostí prchá, toho velikost honí“ (tamtéž).

Bůh pokoru tolik miluje, že jí dává moc přitahovat *Šechinu*, kdežto pýcha má účinek právě opačný. „Svatý, budiž pochválen, dává své *Šechině* sestoupit pouze na toho, kdo je statečný, bohatý, moudrý a pokorný“ (Ned. 38a). „A Mojžíš přistoupil k mračnu“ (Ex 20, 18 [21]). K tomu ho vedla jeho pokora, neboť je řečeno: ‚Mojžíš však byl nejpokornější‘ (Nu 12, 3). Písmo nás zpravuje o tom, že každý, kdo je pokorný, nakonec způsobuje, že *Šechina* přebývá s člověkem na zemi, a každý, kdo je nadutý, zemi znešvécuje a způsobuje, že se *Šechina* od ní vzdaluje, a také je nazýván ohavností, neboť je řečeno: ‚Hospodin má každého domýšlivce v ohavnosti‘ (Př 16, 5)“ (Mech. ad loc.; 72a). „Ten, kdo byt i po vzdálenosti čtyř loktů kráčí se vzpřímeným držením (tj. povýšeně), jako by šlapal na nohy *Šechiny*, neboť je psáno:

‚Celá země je plná jeho slávy‘ (Iz 6, 3)“ (Ber. 43b).

Povýšenci jsou stíháni nejpřísnějším odsudkem. „Každý člověk, který je naplněn domýšlivým duchem, jako by uctíval modly, popíral základní princip náboženství a dopouštěl se všech druhů nemravnosti; zasluhuje, aby byl sražen jako modla, jeho prach se nepohne a *Šechina* nad ním naříká. Vlastnost lidské bytosti se nepodobá vlastnosti Svatého, budiž pochválen. U lidí si vznešený všímá vznešeného, ale vznešení si nevšímají ubohého. Se Svatým, budiž pochválen, se to má jinak: je vznešený a všímá si ubohého. O každém, kdo je v moci povýšeného ducha, říká Svatý, budiž pochválen: Já a on nemůžeme společně přebývat ve světě“ (Sota 4b ad.).

Nejeden výrok na toto téma najdeme též v traktátu *Pirkej avot*: „Ten, kdo se snaží proslavit své jméno, ztrácí je“ (I, 13). „A měj na zřeteli tři věci, a tak neupadneš do hříchu: věz, z čeho pocházíš, kam se ubíráš a komu budeš skládat účty. Z čeho pocházíš – z páchnoucí kapky. Kam se ubíráš – na místo, kde je prach, hniloba a červi. A komu budeš skládat účty – králi, jenž jest Král králů, Svatému, budiž veleben“ (III, 1). „Buď velmi pokorného ducha, neboť budoucností smrtelníka je hniloba“ (IV, 4). „A ke každému se chovej s pokorou“ (IV, 12). „Dobré oko, nevypínavý duch a pokorná duše – ty (vlastnosti) patří žákům našeho praotce Abrahama“ (V, 22).

Zvlášť přísné pokárání je namířeno proti těm, kdo se pyšní vlastní učeností. Jelikož studium bylo považováno za nejvyšší hodnotu a těm, kdo nabyli učeností, se dostávalo největších poct, byli právě tyto lidé více než jiní náchylní k tomu, aby podlehli nemravnému oslavování sama sebe. Proto opakovaně zaznívá myšlenka, že poznání musí být doprovázeno pokorou. Skromnost je jedním ze čtyřiceti osmi předpokladů, které musí osvědčit student Tóry. „Co znamená, že je psáno: ‚A z pouště do Matany‘ (Nu 21, 18)? Učiní-li člověk sám sebe pouští, do ní všichni mohou vstoupit, jeho učení v něm bude trvalé, jinak nikoli“ (Er. 54a). „Není v nebi (...) ani za mořem není“ (Dt 30, 12 ad.). Tóru nenalezneš ani u těch, kdo jsou povýšení, ani u obchodníků, jejichž obchody vyžadují časté cestování“ (Er. 55a). „Čemu se podobá ten, kdo se vyvyšuje prostřednictvím slov Tóry? Mršíně pohozené na silnici, před níž si kolemjdoucí zacpávají nos a uhýbají. Jestliže ale člověk ze sebe slovy Tóry dělá blázna a žije z datlí a kobylek, nosí ošuntělé šaty a hlídkuje u dveří učenců,

lidé jej sice mohou mít za blázna, nakonec však shledáš, že si získal celou Tóru“ (ARN XI).

Svědectví Talmudu dokládá, že učenci se většinou pokorou vyznačovali. Největším z nich – co do proslulosti i co do pokory – byl Hilel. S oblibou říkával: „Mé ponížení je mým povýšením a mé povýšení je mým ponížením“ (LvR I, 5). Však také smuteční řeč pronesená nad jeho ostatky zněla: „Běda, pokorný a zbožný muž, žák Ezdrášův“ (Sota 48b).

Tuto stránku jeho povahy ilustruje následující příběh: „Naši učenci učili: Člověk by měl být vždy pokorný jako Hilel, a nikoli prchlivý jako Šamaj. Jednou se přihodilo, že dva muži uzavřeli sázku, že ten z nich, kdo Hilela dokáže rozčítit, dostane čtyři sta zuzů. Náhodou byl předvečer šabatu a Hilel si právě myl hlavu. Jeden z mužů přišel ke dveřím jeho domu a křičel: Je doma Hilel? Je doma Hilel? Hilel se zahalil, vyšel k němu ven a zeptal se: Co si přeješ, můj synu? Chci ti dát jednu otázku. Ptej se, můj synu. Proč mají Babyloňané kulaté hlavy? Položil jsi mi důležitou otázku. To proto, že nemají obratné porodní báby. Muž odešel, chvíli počkal a vrátil se s křikem: Je Hilel doma? Je Hilel doma? Učenec se zahalil, vyšel k němu ven a ptal se: Co si přeješ, můj synu? Chci ti dát jednu otázku. Ptej se, můj synu. Proč mají obyvatelé Palmyry zakalený zrak? Položil jsi mi důležitou otázku. To proto, že žijí v písčinych oblastech. Muž odešel, chvíli počkal a vrátil se s křikem: Je Hilel doma? Je Hilel doma? Učenec se zahalil, vyšel k němu ven a ptal se: Co si přeješ, můj synu? Chci ti dát jednu otázku. Ptej se, můj synu. Proč mají Afričané široká chodidla? Položil jsi mi důležitou otázku. To proto, že žijí v bažinatých oblastech. Muž řekl: Mám ještě mnoho otázek, ale bojím se, abych nezbudil tvůj hněv. Hilel si ovinul osušku, posadil se a řekl: Ptej se, nač je ti libo. Jsi Hilel, kterého lidé nazývají Kníže v Izraeli? Jsem. Je-li tomu tak, kéž takových jako ty není v Izraeli mnoho! Proč, můj synu? Protože jsem kvůli tobě přišel o čtyři sta zuzů. Nato mu učenec řekl: Dej si pozor! Hilel stojí za to, abys kvůli němu raději přišel o dalších čtyři sta zuzů, než abys ho rozčítal“ (Šab. 30b ad.).

Abraham Cohen: Talmud /pro každého/. Vydává nakl. Sefer 2006, z angličtiny přeložila Olga Sixtová a Eva Adamová (kapitola Právo). 480 stran, pevná vazba, doporučená cena 340 Kč, v redakci Roš chodeš za 290 Kč. (Ukázka je otištěna bez poznámek pod čarou.)

ROČENKA NA ROK 5767

Ročenku pro rok 5767 (2006 – 2007) otvírá text *Společný duchovní jazyk* náboženského filosofa a rabína Davida Hartmana (nar. 1931), zakladatele jeruzalémského vzdělávacího institutu. Ve svém díle se Hartman zabývá studiem současných židovských náboženských proudů a navazuje na významné moderní náboženské myslitele judaismu, především na Josefa Ber Solovejčika, A. J. Heschela a Ješajahu Leibowitze.

■ Další příspěvky, *Užitoční nepriatelie* Milana Žonci a *Protižidovské bouře v Praze roku 1774* Ivety Cermanové, reprezentují autory nové generace hebraistů a religionistů, vybavené dobrými jazykovými i odbornými předpoklady pro další práci.

■ Jaakov bar Avraham vydal roku 1602 v Basileji soubor židovských středověkých legend pod názvem *Majsebuch*. První část (česky 2005) čerpá především z legend talmudských, druhá část (vychází nyní) obsahuje zejména legendy středověkého židovského Porýní a Podunají. Ročenka přináší několik ukávek z druhé části.

■ Emma Sternová se narodila v Maďarsku v městečku Nagyatád roku 1923. Na sklonku 2. sv. války (1944) byla deportována do Osvětimi a odtud do dalších koncentračních táborů. Otištěný text je částí jejich vzpomínek na prožitou utrpení.

■ Emil Reich (1883 až 1977) byl významný stavební inženýr. Roku 1941 byl deportován do ložského ghetta, kde strávil tři roky. V 60. letech minulého století napsal zajímavé memoáry; jejich část byla otištěna v ŽR 5763, další úryvky tiskneme nyní.

■ Hana Hříbková vystudovala Pedagogickou fakultu UK a Literární akademii J. Škvoreckého. Příspěvek v této ročence vychází z její diplomové práce, nazvané *Téma holocaustu v díle Jiřího Weila* (2006).

■ Pavel Albieri, vlastním jménem Jan Mucek (1861–1901), redaktor a spisovatel, zachytil v povídce *Na stanici* s pozoruhodným citem pro atmosféru epizodu z první světové války.

■ Profesor Jindřich Toman (nar. 1944) emigroval r. 1968 do Německa, odtud do

USA. Studoval germanistiku a lingvistiku, působí na katedře slavistiky na univerzitě v Michiganu. Text v ŽR je úryvek z připravované knihy o kulturní identitě českých Židů.

■ Francouzský prozaik Cyrille Fleischman (nar. 1941) je autorem řady nostalgicky humorných povídek, které se odehrávají v Paříži v 50. a 60. letech 20. stol. mezi aškenázskými Židy. Ukázky v ŽR jsou vybrány z výboru, který právě vychází česky.

■ Kanadský básník Charles Layton (1912 až 2006, původním jménem Lazarevič) je autorem desítek básnických sbírek. Pro ročenku přeložil několik jeho básní Pavel Šrut.

■ Michail Josifovič Veller (nar. r. 1948 v Kamenci-Podolském na Ukrajině) je známým ruský pišícíím autorem. Povídka *Sága o zakladateli fechtování* připomene řadě čtenářů v ironickém podání vlastní zkušenosti z nedávné doby.

■ Povídka Ivana Klímy (nar. 1931) s názvem *Pohřeb* představí tohoto známého a do mnoha jazyků překládaného prozaika v žánrově poměrně překvapivé podobě.

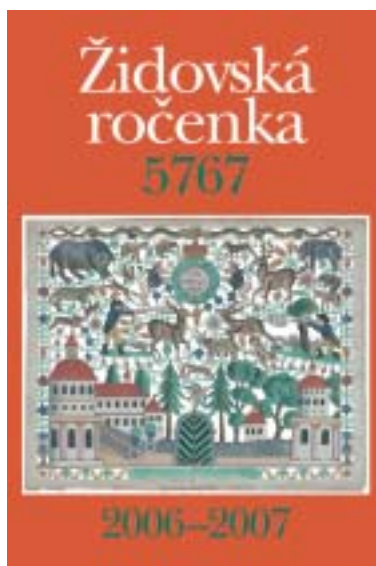
■ Verše Jiřího Daníčka z let 2005 a 2006 jsou ukázkou další tvorby autora básnické sbírky *Dům z listů* vydané v roce 1995.

■ Režisér, dramatik a spisovatel Arnošt Goldflam (nar. 1946) přichází s povídkou *Bratři*, ve které navazuje na základní téma svých povídkových

souborů – *Pořád o jednom a jině /povídky/* (2003) a *Osudy a jejich pán* (2005), které vydalo nakladatelství Sefer.

■ Závěrečná recenze Hany Ulmanové (nar. 1967), která vyučuje na FF UK v Praze americkou literaturu, nás seznamuje s knihou Dereka Rubina (1954) *Kdo jsme a kdo nejsme*, v níž přední američtí židovští spisovatelé formulují svůj vztah k židovství a k pojmu židovský spisovatel.

Židovská ročenka 5767 (2006-2007) má 264 stran, barevnou obálku. V prodeji od začátku prosince, cena: 180 Kč (v redakci a na židovských obcích 140 Kč). red.

N.Y. SLAVÍ REICHA

Velkému minimalistovi je už sedmdesát

Tři klíčová centra newyorské hudební scény, Lincoln Center, Carnegie Hall a Brooklyn Academy of Music, zahájila letošní sezonu oslavami sedmdesátých narozenin newyorského rodáka Stephena Michaela (Steva) Reicha, spoluzakladatele amerického hudebního minimalismu. Minimalistické hudební hnutí, na jehož vzniku se se Stevem Reichem podíleli La Monte Young a Terry Riley, se v 60. letech rázně distancovalo od panující atonální poschoenbergovské tradice, jejímiž vrcholnými představiteli v Evropě byli Pierre Boulez, Karlheinz Stockhausen, Luciano Berio a v americkém kontextu John Cage. Minimalisté, často inspirovaní duchovními tradicemi Dálného východu, kladli důraz na návrat k zjednodušené harmonii, na repetici hudebního motivu a pulzující rytmiku.

Reich podle vlastních slov hudebně prozřel ve věku čtrnácti let, kdy se seznámil s předbarokní hudbou, se *Svěcením jara* Igora Stravinského, hudbou Bély Bartóka a kdy začal studium jazzové hry na bicí. V 50. letech absolvoval studia na Cornell University, kde mu byl udělen bakalářský titul za dizertaci na téma filosofie Ludwiga Wittgensteina. Reich se po letech vrací k významnému rakouskému mysliteli použitím pasáží z anglických překladů textů *Vermischte Bemerkungen* a *Philosophische Untersuchungen* ve skladbách *Proverb* (1995) a *You Are* (2004).

Na přelomu 50. a 60. let Reich vystudoval skladbu na konzervatoři Juilliard School v New Yorku, a poté na Mills College v Oaklandu u San Franciska pod vedením Luciana Beria. Cenné hudební zkušenosti nabyl rovněž v nočních barech a klubech, kde zdroji inspirace byly bebo-pové kreační Milese Davise, Charlieho Parkera a jazzové mistrovství saxofonisty Johna Coltrana. Na konci 70. let absolvoval Reich v Izraeli studia Tóry a hebrejských biblických zpěvů, jež daly později vzniknout mnoha skladbám s výrazně náboženskou tematikou.

Reichova bohatá hudební tvorba využívá různé škály klasických nástrojů a zpěvu s doprovodem digitálního samplingu, cyklických repetitivních melodických motivů a nahrávacích smyček, umožňujících techniku fázování. Reich svojí originalitou výrazně ovlivnil mnoho současných skladatelů, včetně dalších amerických minimalistů a představitelů světové moderní hudby, např. Michaela Nymana, Gavina Bryarse,

Johna Adamse, Philipa Glasse (s nímž v mládí vlastnil stěhovací společnost), experimentátora Györgye Ligetiho (viz Rch srpen 2006), ale i bezpočet hvězd populární hudby, např. Davida Bowieho, Briana Ena, skupinu King Crimson a z mladší generace irského elektronického virtuosa Aphex Twina.

NAROZENINOVÝ FESTIVAL

Letošní newyorský narozeninový festival byl zahájen v Brooklyn Academy of Mu-

Steve Reich. Foto archiv.

sic 3. října, v den Reichových narozenin. Reichovy skladby *Variations for Vibes*, *Pianos and Strings*, *Piano Phase* a *Violin Phase* byly uvedeny coby taneční představení v choreografiích britsko-bangladéšského tanečnicka Akrama Khana a belgické choreografky Anny Teresy de Keersmaeker, jež s Reichem spolupracuje již od počátku 80. let.

Oslavná představení v Carnegie Hall se zaměřila na instrumentální skladby a na hudbu psanou na míru konkrétním interpretům. Mezi uvedenými skladbami byly *City Life*, která využívá nahrávky každodenních zvuků velkoměsta, *Sextet pro dvoje klávesy a čtyři perkuse*, *Triple Quartet*, psaný na zakázku pro světoznámý Kronos Quartet, a *Music for Pieces of Wood*. 21. října se v Carnegie Hall setkal Reich s kytarovým virtuosem Patem Methenym a Kronos Quartetem při představení *Electric Counterpoint* pro deset nahraných kytar, s živým doprovodem jedenáctě

(původně nahranou Methenym v r. 1987), dále tu zazněly skladba pro smyčcový kvartet a nahrané hlasy *Different Trains* z r. 1988 (inspirovaná Reichovými dětskými vzpomínkami na cesty vlakem ve 40. letech, kontrastující se samplovanými hlasy přeživších šoa, vzpomínajících na dětské transporty, odehrávající se v téže době v jiných částech světa) a hypnoticky pulzující kompozice *Music for 18 Musicians* v podání orchestru Steve Reich and Musicians (záznam premiéry v New Yorku roku 1976 je dostupný na http://www.steereich.com/multimedia/M18M_1976.mp). V americké premiéře tu byla dále uvedena kompozice *Daniel Variations* (2005). Skladba je inspirována brutální vraždou

amerického reportéra Wall Street Journal Daniela Pearl v říjnu 2002 v Pákistánu a obsahuje zpívané citáty z knihy Danieľovy a útržky z Pearlova prohlášení z videozáznamu, pořízeného těsně před jeho smrtí.

V dalších dnech Carnegie Hall uvedla klasické kompozice *Drumming* (1970), *Piano Phase* (1967) pro dva klavíry a dvě marimby a skladbu *Cello Counterpoint* (2003) pro osm cellových partů, napsanou pro virtuózní cellistku Mayu Beiser, známou ze spoluprací s dalšími současnými předními skladateli, např. Philem Glassem nebo Osvaldem Golijovem (viz Rch, červen 2006).

LINCOLN CENTER

Lincoln Center uvedlo retrospektivu Reichovy vokální a dramatické tvorby, včetně skladby *You Are (Variations)* z r. 2004, jejíž čtyři pasáže jsou inspirovány citáty braclavského rabiho Nachmana („Jsi tam,

kdekoli jsou tvé myšlenky“), dále úvodní částí Wittgensteinovy práce *Philosophische Untersuchungen* (citát „Všechna vysvětlení jednou skončí“) nebo z traktátem Mišny Pirkej Avot. Spolu s You Are Lincoln Center uvedlo kompozici *Tehillim*, složenou v roce 1981, jež je zhudebněním čtyř hebrejsky zpívaných žalmů.

Na konci festivalu byla uvedena skladba *The Cave* (Jeskyň), jež je první dokumentární videooperou, na které se videoinstalacemi podílela Reichova žena Beryl Korotová. Opera, která měla premiéru ve Vídni roku 1993, se inspiruje symbolickým významem jeskyň Machpely v Hebronu, ve které jsou podle tradice uloženy ostatky praotce Abrahama, Sáry a jejich potomků. Reich a Korotová se ptají několika desítek Izraelců, Palestinců a Američanů na význam společného dědictví, symbolizovaného Abrahamem, Sárou, Hagarou, Izákem a Izmaelem. Odpovědi jsou promítány sadou monitorů a doprovázeny živou hudbou a zpěvem, jež formou melodické ozvěny napodobují hlasy tázaných a intonaci jejich odpovědí. Mezi dotazovanými najdeme i známé tváře izraelského myslitele Ješajahu Leibowitze, sochaře Richarda Serry či astronoma Carla Sagana.

OSLAVOVALO SE I JINDE

Velkolepé hudební oslavy Reichova jubilea se konaly i v dalších amerických a světových metropolích, například v londýnském Barbican Centre proběhla přehlídka Reichovy tvorby srovnatelná svým rozsahem i významem s newyorskými koncerty, další akce se konaly v listopadu v portugalském Portu, francouzském Grenoblu a v Caen a pařížská Cité de la Musique uvedla v několika představeních *Different Trains*, *Daniel Variations*, *Music for 18 Musicians*, *You Are (Variations)*, *Tehillim a City Life*.

V průběhu měsíce oslav (18. 10.) byl Steve Reich rovněž oceněn prestižní cenou Praemium Imperiale za rok 2006, udělovanou Japonskou uměleckou společností za celoživotní dílo v oblastech umění, jež nejsou zahrnuty do kategorií Nobelovy ceny.

Oslavy Reichových sedmdesátin budou pokračovat ještě v prosinci, kdy především střeoevropští zájemci o jeho hudbu v živém podání mohou například zhlédnout představení skladeb *You Are (Variations)*, *Music for Mallet Instruments, Voices & Organ* a *Electric Counterpoint* ve čtvrtek 7. prosince v budapeštské Národní koncertní síni Bély Bartóka.

JIRÍ ZAVADIL, NEW YORK

SMOLAŘ VE ŽLUTÉ ČEPICI

Na letošním 10. ročníku newyorského mezinárodního festivalu Fringe – FringeNYC vzbudila velký zájem publika i tisku (včetně *The New York Times*) inscenace tragikomedie pražského rodáka J. R. Picka *The Unlucky Man in the Yellow Cap* (Smolař ve žluté čepici). Pro festival ji objevila autorova sestra Zuzana Justmanová, která dílo přeložila, upravila dialogy a ve spolupráci s Alexem Zuckerem přeložila i písňové texty; některé napsala sama (režie Marcy Arlin, hudba Peter Fish, držitel několika cen Emmy).

Žlutou čepici nosí v Pickově hře mladík jménem Norbert, člen „židovské stráže“ v terezínském ghettu (ztělesněný v inscenaci Erikem Singerem), který se zamiluje do mladičké zpěvačky Lucie. Chce dívku i její rodiče uchránit před transportem do vyhlazovacího tábora, narychlo se s ní ožení, je však notorický smolař a brzy po svatbě se na cestě do nenávratna ocitne sám. Pick sugestivně včlenil do dramatické struktury hry pozoruhodný fenomén ghetta – uměleckou činnost vězňů tváří v tvář transportům a smrti –, Norbertova mladá nevěsta (v podání křehké Lisy

J. R. Pick. Foto archiv.

Hugo) patří ke skupině mladých lidí, kteří v ghettu ilegálně nacvičují kabaret.

Autor ghetta znal: se sestrou a rodiči tu byl internován v roce 1943. Otec zahynul, zbytek rodiny přežil. Sestra s matkou po čase emigrovaly, J. R. Pick, jenž si z Terezína přinesl těžce podlomené zdraví, zůstal v ČSR.

L. RUBENSTEINOVÁ

JIRÍ ROBERT PICK (1925-1983)

Premiéra v New Yorku je dobrou příležitostí připomenout si jméno a dílo pozapomenutého českého spisovatele, dramatika a textaře. Málokdo už dnes ví, že Jiří Robert Pick (1925-1983) patřil k předním osobnostem éry tzv. „divadel malých forem“, která u nás jako houby po dešti rostla na úhoru konce 50. let minulého století. Tyto zprvu většinou amatérské „malé scény“ vycházely z principu autorského divadla a představovaly alternativu k oficiálnímu umění, nejen divadelnímu. Pick se koncem 50. let podílel s J. Suchým a I. Vyskočillem na populárních literárních a hudebních text-appealech v divadelku Reduta, r. 1959 tu založil divadlo Paravan, jehož byl řadu let hlavním autorem a uměleckým vedoucím. V letech 1968-69 vedl ještě autorské divadlo AU, pak až do konce 70. let nesměl pod svým jménem publikovat.

Pick je autorem řady scének, skečů a her, v nichž se jeví jako úspěšný pokračovatel českého literárního kabaretu. Jeho literární počátky jsou spjaty s programem socialistické satiry, od její utilitární podoby ho však zachránil jeho výrazný parodický talent. Velice brzy objevil žánr, který ho proslavil: epigramatickou tvorbu. Zde je legitimním následovníkem Havlíčka a Gellnera, s nímž ho spojuje schopnost sebeironie a silná nedůvěra k velkým slovům. Tyto předpoklady a odklon od přímočaře ideologického vidění světa ho postupně přivedly k průzkumu spojení černého a absurdního humoru a literárního nonsensu s aktuální satirou. Jen díky tomuto průzkumu se mohl J. R. Pick koncem života vrátit ke svému snu z mládí – dramatu z prostředí koncentračního tábora – a odvážit se téma zpracovat v autorské poloze tehdy neobvyklé: jako tragikomedii. Tuto polohu si na podobném tématu zkusil už v prózách *Spolek pro ochranu zvířat* (1969) a *Příliš mnoho příbuzných* (1971, vyšlo 1996).

Dá se dohadovat, proč hry s tématem koncentráku *Sen o vzdálených jezerech* (Divadlo E. F. Buriana, 1980) a *Smolař ve žluté čepici* (Šumperk, 1982) neměly více repríz. Určitě tu hrála roli doba, židovským tématům nepřilíš nakloněná, otevřeně zůstává, nakolik se Pickovi jeho odvážný pokus o tragikomedii umělecky zdařil. V každém případě lze i s odstupem čtvrt století ocenit odvahu riskovat a žetel předčasně smrti autora, který životem, postojem i dílem jako by rehabilitoval oťelou představa o veselém klaunovi s trnem smutku v srdci. (tp)

SPRAVEDLIVÁ MEZI NÁRODY

V Budapešti byla blahoslavena Sára Salkaházi

Jméno Sary Salkaházi mohli návštěvníci maďarského hlavního města donedávna najít na dvou místech. Jednak na desce v areálu Hlavní synagogy, v níž je vytesán sloupec jmen začínající Roulem Wallenbergem a pokračující jmény osob, které se podobně jako on v roce 1944 podílely na záchraně maďarských Židů, a podruhé na desce umístěné na břehu Dunaje u mostu Svobody. Na tom místě byla Sára Salkaházi 27. 12. 1944 zastřelena a vržena do Dunaje. Od letošního 17. září je tato postava spojena také s budapešťskou svatoštěpánskou bazilikou, v níž byla toho dne prohlášena za blahoslavenou katolické církve.

Sára Salkaházi (původní jméno Schalkház, pocházející zřejmě z německého Schalkhass, si pomaďarštila roku 1942) dnes vzbuzuje úctu svou mučednickou smrtí a postoji, které jí předcházely – odvahou a praktikovanou láskou k bližnímu. Její osobnost však musela vyvolávat údiv už dlouho před završením jejího života. Dívka z dobré košické rodiny (otec vlastnil košický hotel, který nesl rodové jméno), nadaná intelektuálka, učitelka, novinářka a publicistka orientovaná na sociální a národnostní problematiku, vehementní osobnost upoutávající pozornost bohémským stylem, žena, která po zasnoubení dokázala sama ukončit vážnou známost, se ve druhé polovině 20. let sblížila s košickými příslušnicemi nově založené (1923) Společnosti sester sociální pomoci. Když se v budapešťském centru společnosti zajímala o možnost přijetí do noviciátu, bylo konstatováno, že má přehnaně „moderní“ vystupování, její žádosti však bylo roku 1929 vyhověno. Řádové sliby složila o šest let později v Budapešti. Tam mezitím přesídlila, aby mohla získat maďarské občanství a vydat se s benediktiny na misijní cestu do Brazílie. Její plány však změnila 2. světová válka.

PRŮSEČÍK

V době silících protizhových perzekucí se Společnost sester sociální pomoci zaměřila na pomoc pronásledovaným. Stalo se tak pokyn její zakladatelky a představené Margit Schlachty (její jméno figuruje na desce v budapešťské Hlavní synagoze vedle Sářiny). Roku 1943 cestovala matka

představená do Říma, jednala ve věci Židů s newyorským arcibiskupem Spellmanem, přijal ji i papež Pius XII. Budapešťské sestry opatřovaly falešné doklady, křestní listy, skrývaly židovské ženy v budapešťských dělnických ubytovnách, jež provozovaly, židovské děti ukrývaly v rekreační vile u Balatonu. Záchranily na tisíc lidských životů. Asi sto z nich přímo sestra Sára. U vědomí rizika při záchraně životů složila roku 1943 se souhlasem představených neveřejný slib, v němž svůj život nabídla Bohu na vykoupení svých spoluseseter, pokud bude společnost vystavena nebezpečí. Její nabídka byla vyslyšena. 27. prosince 1944 dělnickou ubytovnu, již Sára vedla a v níž ukrývala židovské ženy, přepadl po udání jedné z pracovnic oddíl maďarských fašistických Šípových křížů. Sára byla

mezi zatčenými. Okolnosti její smrti se začaly objasňovat až po letech, během procesů s příslušníky Šípových křížů.

V promluvě před závěrečným požehnáním beatifikační mše upozornil přítomný emeritní rabín Budapešti József Schweitzer, že dcera jedné z židovských žen, popravených spolu se sestrou Sárrou, iniciovala roku 1968 řízení v jeruzalémském Jad vašem, v jehož důsledku byla Sára už roku 1972 zapsána mezi Spravedlivé mezi národy. Rabín se věnoval také nejhlubším pohnutkám Sářina jednání: plnila podle jeho názoru příkázání lásky a sílu ke svému jednání čerpala z víry, jakou vyjadřují starozákonní žalmy. Toto vidění naplněného a posvěceného lidského života koresponduje s jinou interpretací, tentokrát z pera katolického teologa Jánose Székelye: „Sára Salkaházi nedala jednoduše svědectví statečnosti: tajemství její osobnosti se skrývá hlouběji. Když rok před mučednickou smrtí zasvětila Bohu svůj život, řekla rozhodně ano neznámým Božím úmyslům v jisté víře, že utrpení a oběť hluboce náleží k životu, který sám Bůh s člověkem sdílí. Čin sestry Sary nebyl projevem odvahy, ale víry.“

Oba znalci písma mluvili o jedné ženě, a jako by mluvili také o jedné podstatě víry, která se zjevila v jednom z průsečíků svých dvou větví, na dunajském nábřeží v Pešti, 27. prosince 1944.

LUCIE SZYMANOVSKÁ, BUDAPEŠT

ODEŠEL RYTÍŘ

V tyto dny, 4. 12. 2006, se chystal oslavit své 90. narozeniny, osud mu však vyměřil čas jen do 24. 9. 2006. Tehdy profesor MUDr. Ota Gregor, DrSc. v Praze zemřel. Mládí prožil ve Skořepce, ve staré židovské rodině Gansů. Když mu bylo 22 let, odešel do Anglie, kde vystudoval biochemii na univerzitě v Birminghamu. Poté se přihlásil do čs. zahraniční armády, s níž absolvoval boje na kontinentu, za své zásluhy získal válečný kříž. Po návratu zjistil, že jeho rodiče a blízcí příbuzní (kromě sestry, od r. 1948 žijící ve Venezuele) zahynuli.

Medicínu dostudoval na Karlově univerzitě. Předmětem jeho zájmu byla gastroenterologie. V roce 1961 vyhrál konkurz na přednostu interní kliniky fakulty dětského lékařství v Praze, jeho kariéra přednosty a prorektora skončila o sedmáct let později: bylo shledáno nepřipustné, aby na klinice pracoval otec synů (Zdeňka a Michala), kteří v r. 1968 emigrovali do Anglie. (Po profesorem nuceném odchodu založilo 25 spolupracovníků, lékařů a sester Klub přátel Ot. G., který se scházel na jeho narozeniny v jeho bytě.)

Profesor Gregor pak pracoval na ambulanci v Roztokách u Prahy, udělal si další atestaci na obor psychosomatiky a gerontologie a pomáhal stárnoucím pacientům. Sám stárnul s noblesou jemu vlastní. Do vysokého věku organizoval přednášky o etice apod. Byl skeptický optimista, trpělivý posluchač, pěstoval umění dialogu, v rozhovoru vracel řeč k tématu a přesnému vyjádření myšlenky a svým promyšleným životním postojem byl příkladem mnoha lidem. Svá poznání o lidském těle a duši shrnul do stále čtivé série knížek *Stárnout, to je kumšt; Zdravě žít, to je kumšt a Žít se stresem, to je kumšt*. Rozhovor o jeho životních přiběžích a postojích vyšel pod názvem *Moje návraty*.

Česká lékařská společnost ocenila Otů Gregora za jeho aktivní činnost, vzdělávání a schopnost být příkladným lékařem medailí Jana Evangelisty Purkyně (2000) a jmenováním Rytířem českého lékařského stavu (2005).

Za zmínku stojí jeho vztah k židovství. Rodina vyznávala liberální postoje, on sám v mládí navštěvoval semináře Maxe Broda. O judaismus a dění v židovské obci se začal hlouběji zajímat v předdůchodovém věku. Londýnský rabín, s nímž to konzultoval, jej ujistil, že je to častý úkaz u lidí židovského původu, kteří si po nabité profánní kariéře hlouběji uvědomují židovské kořeny a pátrají po nich.

FRANTIŠEK TOMÁŠEK

O JEDNOM ZVLÁŠTNÍM DOPISU

ČTK JAKO VEŘEJNÁ NÁSTĚNKA?

Česká tisková kancelář zveřejnila 3. listopadu zprávu hovořící o „židovských organizacích“ žádajících ministra vnitra Ivana Langeru o „předložení hodnověrných důkazů, že židovské komunitě v Praze hrozil od 23. září teroristický útok“. Podle ČTK se tyto organizace domnívaly, že šlo jen o „mediální bublinu, o poplašnou zprávu a politickou mediální hru, která měla odvést pozornost od skandálů českých politických špiček“.

Text ČTK vycházel ze společného dopisu tří organizací, které však jenom v jednom případě nezbuzovaly otazníky. Židovská liberální unie po třech dnech sdělila, že její předseda František Fendrych dopis nepodepsal. I bez toho však ČTK měla a mohla zaznamenat, že ŽLU je jen jednou z dvaceti organizací sdružených ve Federaci židovských obcí. Naše veřejnoprávní tisková kancelář k tak podstatné skutečnosti ve své senzacechtivé zprávě odvolávající se na „židovské organizace“ v nejmenším nepřihlédla.

Bylo by to opravdu na místě, vezmeme-li v potaz dvě další organizace, které se již autorství textu zaslání Ivanu Langerovi neodříkají. První, kterou ČTK zmínila, je Masorti, což nelze chápat jinak než jako přímý odkaz k uznávané celosvětové organizaci židovských konzervativních komunit Masorti Olami. Ta má i u nás svého oficiálního zástupce. Tím ale není občanské sdružení, jež se obrátilo na ministra vnitra (Masorti ČR), ale občanské sdružení Masorti Česká republika. Nuance v názvu, které nejsou důležité pro ČTK, mají ovšem v českém židovském životě svůj význam: Signatář dopisu ministru Langerovi Petr Pechan, užívající značku Masorti, nezapustuje u nás se svou organizací hnutí, které je v židovském světě pojmem. Kdyby si ČTK i toto ověřila, možná by jinak hodnotila závažnost sdělení, které se rozhodla publikovat.

Platí to tím spíše, že třetí signatář dopisu, Rostislav Yichak Rod, jenž ke svému jménu připojil „Anti-Defamation League pro ČR (ADL)“, nemá s touto významnou mezinárodní organizací monitorující především projevy antisemitismu naprosto nic společného. ADL nezřizuje u nás pobočku začleněnou do struktury zmíněné organizace a instituce, kterou se pan Rod zaštiťuje, jen svévolně užívá zavedený pojem. Že se tím má takto zvýšit jeho prestiž a význam, je nasnadě. S ohledem na některá dřívější mediální vystoupení tohoto muže to neudivuje (Tento bývalý novinář a podnikatel, spjatý s kauzou kolem bytu bývalého premiéra Grosse, loni tvrdil, že to byl on, kdo půjčil 1,2 milionu korun Grossovi strýci Františ-

ku Vikovi.) Proč však ČTK ani toto nepřimělo k větší pozornosti vůči dosahu zasláního textu, těžko pochopit.

Dopis, na jehož konci se skvějí jména Františka Fendrycha, Petra Pechana a Rostislava Yichaka Roda, otiskl též 4. listopadu deník Právo jako inzerát. Od ČTK je však na místě očekávat něco jiného, než že bude působit jako veřejná nástěnka. Proč Židovské liberální unii trvalo celé tři dny, než se distancovala od dopisu ministru Langerovi, je už otázka, kterou ČTK řešit nemusí...

LEO PAVLÁT

KRAJNÍ NEZODOVĚDNOST

Tuto a další otázky, které „iniciativa“ zmíněných pánů a institucí vyvolává, ČTK řešit nemusí. Ale odpověď na ně je důležitá pro věrohodnost a bezpečnost židovské pospolitosti v celé české republice. Když

Policie před Pinkasovou synagogou. Foto ČTK.

celá akce vyvolala údiv a veřejnou ostudu, pokusil se od ní distancovat i samozvaný reprezentant Masorti prof. Pechan. Rostislav Rod reagoval překvapivě: 10.11. zůstal e-mail, z něhož je poměrně zřejmé, že ing. Fendrych i prof. Pechan se práce na textu dopisu Langerovi účastnili, s jeho obsahem souhlasili a se zveřejněním počítali...

Pražská židovská obec i Federace ŽO v ČR se od dopisu distancovaly. Obě instituce shodně konstatovaly, že debatu o bezpečnosti židovských objektů nelze vést způsobem, který je směšný, ale současně i velmi nebezpečný. Jde o příliš vážnou věc. Stěžovat si na ochranu, poskytnutou státem ohrožené minoritě, jako na zdroj nebezpečí hraničí s elementárním nedostatkem soudnosti. A vydávat se přitom za představitele institucí, které se následně od takové „reprezentace“ rozhořčeně a energicky distancují, tomu se běžně říká podvod. jd

MATHESIUS A ŽIDÉ

Rch 9/2006 otiskl glosu o útoku Bohumila Mathesia na Otokara Fischera, který těsně před koncem první světové války napsal drama *Přemyslovci*. Mathesius – stručně a zulgazovaně – jej kritizoval: co se, ty Žide, pleteš do českých věcí.

Bylo-li řečeno a, budiž řečeno také b a c. Kdo jiný to má učinit než židovský „mathesiolog“. Mathesius, nábožensky a vlastenecky vychovaný, si z domova mohl těžko odnést lásku k Židům. Po konci války vypukl u nás nakrátko antisemitismus obviňující Židy z rakušáctví a z ketasení. Jistě byly tyto nálady už před koncem války (invectiva vychází 17. 8. 1918) a Mathesius jim podlehl. Fischera se kritika hluboce dotkla, dokonce pomýšlel zcela se stáhnout z české literatury. Jejich vztah se však brzy „normalizoval“ a byl o málo později minimálně řečeno zcela korektní.

Co se Židů týče, byl Mathesius v vývoji přímo strmý. Necháme-li stranou jeho příklon k levicově liberální inteligenci, která ani v nejmenším nebyla antisemitská (na rozdíl ode dneška), jde o jeho vývoj osobní. Po válce působí Mathesius v Bratislavě, kde poznal herečku Zdenku Tůmovou. V roce 1921 byla svatba. Zdena Tůmová byla halachická Židovka, ale tehdy se takto vůbec neuvažovalo; otec byl křesťan, továrník, dnes bychom řekli spíše podnikatel, matka Berta Hirtová Židovka. Zdena měla osud hodný tragického románu. Jak nadaná byla, nevím, ale později onemocněla, lidově se tomu říká elefantiáda, a nemohla hrát, vystupovala alespoň v rozhlase. V roce 1924 došlo k rozvodu, po dohodě manželé zůstali přáteli. Mathesius pomáhal Zdence například s překlady, přeložila toho hodně, ale významnou překladatelkou se nestala. Byla nešťastná, nespokojená. Dne 22. února 1933 spáchala sebevraždu. Zanechala dopis, kde obviňuje Mathesia ze své smrti. Navzdory mínění Zdeniny rodiny, která Mathesia zcela exkulpuje, vzal její obvinění vážně a celý život se cítil vinen. Změnila-li Zdena jeho poměr k Židům, anebo zda už tehdy pokrořák Mathesius byl dalek antisemitismu, je těžko rozhodnout; rozhodně se se Židy přátelsky stýkal a nevzpomínám si na jediný antisemitský výrok v jeho pozdějších tvorbě.

Mohu dosvědčit, že Mathesius cítil jakési provinění vůči Židům, jak pro svou ranou kritiku Fischera, tak kvůli Zdence. Prokázal to těsně před svou smrtí. Ve své poslední vůli mi odkázal starost o svou literární pozůstalost. Byl jsem překvapen, měl jsem sice k němu velice blízko, přátel mě ujišťovali, že to činil vzhledem k těm či oněm mým hodnotám, ale vzhledem k nečekanosti jeho rozhodnutí a na základě přece jen nejednoho rozhovoru s ním jsem přesvědčen, že chtěl přímo demonstrovat svůj nový poměr k Židům a své pokání po zbytek života za raný antisemitismus i za „opuštění“ své první, židovské manželky.

JIRÍ FRANĚK

FREUD NA KOZÍM PLÁCKU ...a jiné události

/Vybráno z českého tisku/

Média (nejvýrazněji asi Reflex, 26.10.) připomněla sté výročí narození filosofky Hannah Arendtové. ■ Pod titulkem „Jsme církevní, ale nikoliv náboženská škola“ publikovaly Lidové noviny (24.11.) reportáž o Lauderových školách při ŽOP. ■ Haló noviny (4.11.) s velkou chutí pod titulkem „Hrozilo ČR skutečné nebezpečí?“ a další noviny věnovaly značnou pozornost otevřenému dopisu, který poslal předseda Židovské liberální unie ing. Fendrych, prof. Pechan a R. Rod ministru vnitra Langerovi. Žádali po něm, aby zdůvodnil, proč nechal chránit židovské objekty. ■ Řada novin připomněla úmrtí „legendárního muže bez tváře“ (Právo, 10.11.) Markuse Wolfa, který řídil úspěšně východoněmeckou rozvědku. ■ Do německých kin přichází snímek „Poslední vlak“, který líčí deportaci berlínských Židů do Osvětimi. Německo-český snímek s mnoha českými herci se točil převážně v okolí Prahy. (Radiožurnál, 9.11.) ■ Média zaznamenala, že Poslanecká sněmovna schválila novelu zákona, která prodlužuje lhůtu, v níž nohou Židé žádat o vrácení uměleckých předmětů zabavených nacisty. ■ „Neměl pravdu Ivan Sviták, když volal v roce 1992 *Komunisté jsou Židy dneška?*“ ptá se deník Právo (10.11.) u příležitosti výročí pogromu „křišťálové noci“. Dále píše: „Ohrožuje

nás neregulovaný kapitalismus, sociální vylučování a nově i prosazování americké základny. Za největší nebezpečí považují ale hlásání antikomunismu a také odporu vůči všemu cizímu...“ ■ Pražská porota rozhodla, že socha Sigmunda Freuda bude umístěna v „lokalitě tzv. Kozího plácku“ (Kapitál, 26.10.). Tomu se diví týdeník Reflex (2.11.), podle něhož Freud neměl s Prahou nic společného, „Kozí pláček“ leží za hranicemi bývalého ghetta a nadto vůbec neexistuje. ■ Jiné osobnosti dali podle Moravskoslezského deníku (3.11.)

přednost ostravští radní při rozhodování o novém názvu Letiště Mošnov. Freuda a Komenského zastínil Janáček. Název letiště bude: Ostrava Leos Janacek Airport. ■ Reflex (2.11.) připomíná, že v případě Turecka by se nemělo zapomínat na to, že země zachránila na 15 000 tureckých Židů a jejich rodin z území okupované Francie (pro ostatní země schází údaje) a že sloužila jako tranzitní bod při útěku do Palestiny. Musela při tom čelit nejen německému, ale i britskému tlaku, aby ilegální emigraci zastavila. ■ Pod titulkem „Dzień dobry. Také střílíte Židy?“ píše Mladá fronta Dnes (27.10.) o komikovi Boratovi, jehož provokující, nevybíravý humor dobývá poslední měsíce svět. Připomíná mj., že Borat je uměleckým jménem anglického občana Sachí Barona Cohena, jehož matka se narodila v Izraeli v rodině pocházející z Íránu. ■ Na Boratovu provokativní píseň „Hodte Židy do studny“ si vzpomněl M. Komárek při návštěvě restaurace a penzionu U Hilsnera v Polné (Reflex, 26.10.) ■ „Vůbec bych se nedivil, kdyby si návštěvu Kupce benátského v Horáckém divadle začali hromadně objednávat náckové a hololebové,“ píše se v recenzi Práva (2.11.) na další z mnoha inscenací této Shakespearovy hry v českých divadlech poslední doby. Shylock je v podání Jihlavanů „Židem bezcitným, úporným, hrabivým, mstivým, krvelačným, křesťany spravedlivě poniženým a ztrestaným. Příliš rychle odplyne i závěrečná pointa scény duchovního inscenačního pogromu. V ní za všeobecného veselí zaráží vystupňovaná odplata a nová křivda jen Shylockovu dceru Jessiku.“ ■ „Historická skupina vylazovací tábory“ varuje před novým holocaustem. Poukazuje především na provázanost těch, kteří popírají holocaust, s islámskými teroristy. Připomněli to její členové při příležitosti 65. výročí zahájení transporů českých Židů do nacistických koncentračních táborů (ČT1, 30.10.) ■ Kutnohorský deník (31.10.) připomněl to málo, co zbylo po židovských obyvatelích Zbraslavic: náhrobky ze hřbitova si zčásti rozebrali místní chataři. ■ Pod titulkem „Žili s Davidovou hvězdou“ píše Rychnovský deník (7.11.) o osudech Židů na Dobrušsku: podnět k tomu dal nálezkou vzácných listinných dokumentů. ■ Média (např. MfD, 26.10.) připomněla, že se po více než 40 letech do židovské Prahy vrací část jednoho z jejích největších pokladů, souboru více než 1500 svitků Tóry, které

do zahraničí prodali komunisté za téměř symbolickou cenu několika tisíc liber. ■ O Tomáši Töpferovi, řediteli Divadla Na Fidlovačce a čerstvě zvoleném senátorovi, píše MfD (30.10.). ■ Pod názvem „Neztratit víru v člověka. Protektorát očima židovských dětí“ přivezlo ŽM v Praze putovní výstavu do Muzea Prostějovska. (Prostějovský deník 31.10.) ■ Studenti Gymnázia Tachov strávili den v Osvětimi. (Tachovský deník, 10.11.) ■ Na nedostatek „duchovních lidí“ v Česku a katolické

Kresby Antonín Sládek.

církvě si postěžoval v rozhovoru pro MfD (4.11.) spisovatel Petr Placák. „Ostatní církve, co občas čtu, na tom nejsou o moc líp. Snad rabín Sidon, ten měl opravdu moc pěkný článek k židovskému Novému roku v posledním Roš chodeš. Ale je to zase takový starozákonní bruchoun.“ ■ Podle Litoměřického deníku (2.11.) poničili zatím neznámí vandalové vzácné náhrobky hřbitova v Radouni. ■ „Jednali s námi jako Němci se Židy,“ cituje Olomoucký deník (13.11.) povzdech jedné z Romek, jejíž rodinu starosta Vsetína J. Čunek vystěhoval do polozbořených domů v pohraničí. Čunek se stal populárním politikem, má velkou šanci stanout v čele strany KDU-ČSL („lidovců“). ■ Kladenský deník (15.11.) připomněl pozapomenutého, ale ve světě známého malíře, grafika a architekta Antonína Raymonda, který se proslavil mj. tím, že se po válce zúčastnil obnovy Japonska. Kladenští svému rodákovi odhalují pamětní desku. ■ Na otázku Hospodářských novin „Kam by vedly vaše kroky, kdybyste měl možnost vrátit se v čase a promluvit si s někým ze svého mládí?“ odpověď pražský rodák, germanista Peter Demetz (84): „Určitě za Ortenem... Nevím, jak se to stalo, že jsem se s ním nešel. Moc rád bych se s ním prošel po Smíchově, nebo poseděl v nějaké kavárně, kam ještě nebyl vstup Židům zakázán...“ ■ Lidové noviny (31.10.) se kratičce rozepsaly o tom, proč Židé slaví šabat: „Připomínají si tím stvoření světa.“ (tp)

IZRAEL: Podzimní mraky

Z deště pod okap. Toto úsloví se teď hodí na Izrael. „Prázdninová válka“ s Hizballáhem už zmizela z médií, ale její nepřímé, leč bezprostředně pocítované dozvuky na palestinských územích jsou stále živější. Svědčí o tom i vývoj vojenských operací proti militantům v Gaze – „Letní deště“ přerostly 1. listopadu v „Podzimní mraky“, ale ani ty nenašly recept proti stále účinnějším palestinským raketám. Ještě říjnový Rch citoval hypotézu z „dobře informovaných zdrojů“, že již koncem měsíce by teroristé v pásmu Gazy mohli mít připravenou jižní frontu podle libanonského vzoru. V polovině listopadu to řekl naplno jako hotovou skutečnost Juval Diskin, šéf kontrarozvědky Šabak. Veřejně v rádiu zopakoval to, co krátce předtím líčil zahraničnímu a bezpečnostnímu výboru Knesetu: Máme-li naléhavost problému ilustrovat barvami dopravní signalizace, tak v Gaze právě z oranžové naskočila „červená, červená, červená“.

Izrael, který koncem loňského léta z Gazy stáhl osadníky i armádu, nemá účinné prostředky, kterými by hrozbu alespoň snížil. A pokud užije těžké zbraně, jak se to stalo během uplynulého měsíce, způsobuje ohromné ztráty mezi palestinskými civilisty. Zpráva o tom, že palestinská raketa Kásám zabila prvního Izraelce, pak mediálně zaniká mezi fotografiemi devatenácti Palestinců včetně dětí zabitých izraelským granátem v gazském městě Bejt Chanún. Jedna chybně zaměřená houfnice tak přehluší veškerou kauzalitu a ve veřejném mínění nadělá více škody než všechny kásámy dohromady. Skoro nikdo se již neptá, na koho původně mířila ona houfnice a čemu měl její zásah předejít. Nepomůže pak ani „šťastná“ shoda okolností, když jeden kásám dopadne pár set metrů od auta vysoké komisařky OSN pro lidská práva. Kanaďanka Louise Arbourová si na základě této zkušenosti sice udělá věrný obrázek reality, ale ten bitevní frontou o světové mínění příliš nepohne.

JAK SE ŽIJE VE SDEROT

Nebezpečí kásámů nejlépe vynikne v určité retrospektivě. Tyto podomácku – většínou ve sklepech či garážích – vyráběné rakety prodělaly vývoj: jejich délka vzrostla z 80 centimetrů na 2 metry, ráže z 6 na 17 centimetrů, váha z 5 na 90 kilogramů, hmotnost nálože z půl kila na 10 kilogramů a dostřel ze 3 na více než 10 kilometrů, takže se v jejich akčním rádiu ocitlo i předměstí stotisícového přístavu Aškelon.

V roce 2004 se obrázky po zásazích kásámů objevovaly převážně na internetu – v podobě díry ve střeše či ve stěně obytné místnosti. Loni noviny psaly i o zabitých domácích kočce. Letos na jaře už zahynuli první lidé – byli to dva beduíni, otec se synem, kteří při hledání zaběhnuté ovce narazili na nevybuchlou raketu. V létě pak začaly kásámy zasahovat dvacetitisícové město Sderot, shodou okolností bydliště čerstvě jmenovaného ministra obrany a lídra labouristů Amira Perce. Ještě v té době jejich nebezpečí podceňoval i ministr Šimon Peres průpovídou „Kásám, šmásám“. Začátkem července však zasáhly školu v Aškelonu, kde bylo naštěstí těsně po zápisu, tudíž prázdné, ale přesto bylo jasné, že legrace končí. Pak sice vše přehlušila válka s Hizballáhem, nicméně kásámy dále padaly i za její mediální oponou.

V neděli 5. listopadu, těsně po začátku „Podzimních mraků“, premiér Ehud Olmert prohlásil, že operace potrvá tak dlou-

Bojovník brigády Kásám ve svém bytě. Gaza, březen 2006. Foto archiv.

ho, dokud výrazně nesníží hrozbu palestinských raketových útoků. 14. listopadu vystoupil se svou veřejnou výstrahou Juval Diskin. (Mimochodem, nebylo to úplně poprvé, a zdá se, že v podmínkách široké pravo-středo-levicové vládní koalice se tradičně nepolitický šéf zpravodajské agentury úspěšně vžívá do role věcného oponenta vlády.) A hned 15. listopadu, při útoku jedenácti kásámů na město Sderot, zahynul první „normální“ Izraelec. Střely dopadly tak blízko domu ministra obrany, že člen jeho osobní ochranky přišel o obě nohy, 57letá Fania Slockerová, matka dvou dětí,

byla na místě mrtvá a na přilehlém hřišti byli zraněni tři chlapci, jeden z nich kriticky. Nazítří Sderot vzbudily dopady dvou kásámů, rodiče odmítali pustit děti do školy a vláda zvažovala částečnou evakuaci žáků. Tak vypadá život ve městě, na které jen za první polovinu listopadu dopadlo 102 palestinských raket.

HRANICI, NE EMENTÁL

Co s tím? Jednoznačný recept nemá ani vláda, ani armáda. Zevrubnou kritiku, ale i konstruktivní návrhy skýtá internetový server Debka, svými zdroji i názory považovaný za blízky zpravodajcům a snad i lidem kolem Benjaminu Netanjahu.

V operaci „Podzimní mraky“ použil Cahal novou taktiku, s níž uspěl proti Hizballáhu při útoku na Baalbek: rozdělil velkou jednotku na malé skupiny, které pak – kryty tanky na kraji města i ostřelovači na střechách – procesávají hustě zalidněnou oblast při pátrání po „lidech od kásámů“. Ve městě Bejt Chanún měla být tím úspěšnější, že na rozdíl od Libanonu se vojáci pohybovali ve známějším prostředí. Jenže Izrael se ocitl

před stejným dilematem jako Američané v dubnu 2004 v Iráku, když útočili na sídlo sunnitských rebelů Falúdžů. Tímto způsobem lze město úspěšně ovládnout, ale nikoli dlouhodobě udržet. To se tragicky ukázalo hned o týden později, když už byla snadno přenosná odpaliště kásámů opět na svých místech a Cahal se je pokusil zničit na dálku granáty z houfnic.

Výsledek? Celkem desítky mrtvých, ale kásámy létají dál. Přitom podle analytiků Debky je důležité, aby právě v této situaci Izrael převzal iniciativu. Musí narušit přesvědčení teroristů z Gazy, že z jižní fronty lze pokračovat ve válce Hizballáhu. Cestou není ani použití těžkého dělostřelectva, ani opětná okupace pásma Gazy, nýbrž nasazení malých jednotek. Ty mají za prvé obsadit hranici mezi Egyptem a Gazou, přes kterou (či pod kterou) proudí výzbroj, za druhé stejně postupovat i v samotném pásmu. Jižní část zmíněné hranice již Cahal obsadil. Zabrání to podloudnictví? Uvidíme. **ZBYNĚK PETRÁČEK**

Kalendárium

ARNOŠT LUSTIG JUBILUJÍCÍ

Jeho díla a názorům, jež formuloval v rozhovorech, jsme se v Roš chodeš věnovali vícekrát (nejvíce ze současných spisovatelů), zde připomeneme jen to základní. Je z generace, která naplno zažila skoro všechny důležité peripetie osudu českých Židů posledních sta let: první a druhou republiku, koncentrační tábory a návrat z nich, komunistickou vládu, sovětskou invazi, emigraci a návrat do svobodné země. Patří k těm světovým spisovatelům, jejichž utkvělým tématem zůstává židovský osud, především šoa. O tom, které jeho dílo zanechalo největší stopu v české literatuře, rozhoduje každý čtenář za sebe, pro nás byly ve své době velkým zjevením jeho kratší prózy ve sbírce Noc a naděje (1957), novela Modlitba pro Kateřinu Horowitzovou (1964), z delších textů pak určitě Dita Saxová (1962).

Kdo sleduje zpovzdálí, ale i zblízka Arnošta Lustiga a nemá po ruce historický kalendář, bude jistě překvapen zjištěním, že je mu už osmdesát let (narodil se 21. 12. 1926 v pražské Libni). Řekneme-li, že jeho literární, publicistické a společenské aktivity, pohyb po planetě i celkový habitus se zdají tomu kalendářnímu zjištění hodně odporovat, nejde o běžnou frázi v rámci oslav jubilanta, ale o prosté konstatování: Arnošt Lustig je skutečně velmi a zajímavě živý. Což mu ze srdce přejeme: *ad mea veserim šana!* tp

Před 130 lety, 9. 12. 1876, se v Kroměříži narodil kritik a básník **ADOLPH DONATH**. Po studii práv a filosofie na univerzitě ve Vídni působil jako novinář a kritik v rakouských a německých novinách; některé z nich i vydával: v Berlíně např. *Berliner Zeitung am Mittag*, *Der Kunstwanderer*, po návratu do Československa (1933) *Internationale Kunstrevue* (Mezinárodní umělecká revue) aj. Je autorem básnických sbírek *Tage und Nächte* (Dny a noci, 1898), *Mensch und Liebe* (Člověk a láska, 1902); do několika jazyků byly přeloženy jeho *Judenlieder* (1920). Z jeho dalších prací připomeňme *Psychologie des Kunst-sammelns* (Psychologie sběratelství umění, 1911). Zemřel 27. 12. 1937 v Praze.

Před 120 lety, 13. 12. 1886, se v Dolním Slivně narodil publicista a politik **GUSTAV STERN**. Přispíval do pražského deníku *Tri-buna*, vydával týdeníky *Economic Archives*, *Die Neuen Freien Wege* (Nové svobodné cesty), *Osteuropäischer Volkswirt* (Východoevropský národohospodář), vídeňský týdeník *Die Börse* (Burza) aj.

Roku 1939 emigroval z Vídně do Velké Británie, kde zprvu pracoval pro BBC, pak jako ekonomický poradce československé exilové vlády v Londýně. V letech 1945–48 byl členem české delegace při OSN, do r. 1952 tu působil jako tajemník. Poté byl až do roku 1961 členem redakce Rádia Svobodná Evropa. Zemřel 1. 12. 1964 v New Yorku.

Před 25 lety, 2. 12. 1981, zemřela v Londýně spisovatelka **LILY PINCUS** (roz. LILY LAZARUS). Narodila se v Karlových Va-

Adolph Donath. Foto archiv.

rech 13. 3. 1898. Ve 30. letech skrývala ve svém domě pronásledované fašistickým režimem a židovské děti. Roku 1939 emigrovala s manželem do Anglie, kde pracovala jako sociální pracovnice mj. v Institute for Marital Study (Ústav pro studium manželství), který téměř čtvrt století také vedla. Byla poradkyní Světové zdravotnické organizace, z jejích prací jmenujme alespoň odborný spis *Secrets in the Family* (Tajemství v rodině, 1978) a autobiografii *Verloren – gewonnen. Mein Weg von Berlin nach London* (Ztraceno – získáno. Moje cesta z Berlína do Londýna, 1980).

Před 125 lety, 31. 12. 1881, se ve Stodu narodil ekonom a sociolog **ARTUR SALZ**. Studoval na univerzitách v Berlíně a v Mnichově. Byl profesorem národohospodářství a sociologie na univerzitě v Heidelbergu, na Vysoké obchodní škole v Mannheimu aj. Roku 1933 emigroval do Velké Británie, kde hostoval jako profesor v Cambridge; po roce přesídlil do USA, kde působil téměř 20 let jako profesor na Ohio State University. Zemřel v r. 1963 ve Worthingtonu (Ohio). Napsal řadu odborných prací, byl jedním z autorů *Encyclopaedia of the Social Sciences*.

lp, tp

DOŠIROKA POOTEVŘENÉ DVEŘE

„Dny otevřených dveří“ bývají doménou rodičů, kteří pečlivě vybírají. To, že do svého hledáčku zařadili i naše Lauderovy školy, nás těší. 23. listopadu, kdy byl „den otevřených dveří“ u nás, měli rodiče budoucích prvňáčků, ale i šestáků, možnost nahlédnout do chodu instituce, která se uchází o výchovu a vzdělávání jejich dětí. (25. ledna a 22. února se akce opakuje; jednou pro zájemce o základní školu, podruhé o gymnázium.)

Dopoledne byla pro rodiče s dětmi připravena ukázková hodina první třídy. Učitelka se svými žáky zapojila návštěvníky do práce v „centrech“, což je jeden z pilířů programu „Začít spolu“, podle kterého se učí. Návštěvníci se pak dozvěděli, že program zdůrazňuje individuální přístup k dítěti, partnerství rodiny, školy a širší komunity ve výchově a vzdělávání. Prosazuje a umožňuje začlenění dětí se speciálními potřebami (například nadprůměrně nadaných) mimo jiné tím, že klade důraz na podnětné prostředí (netradiční členění třídy do „center aktivit“), na kooperativní učení, projektové vyučování a integrovanou tematickou výuku. Důležitým momentem je, že děti hodnotí samy sebe prostřednictvím portfolia a individuálního vzdělávacího programu. To posiluje jejich chuť se aktivně a samostatně učit.

O programu se lze dozvědět více na internetu, kdo si pod příliš obecnými a odbornými informacemi neumí konkrétní běh vyučování představit, musí nás přijít navštívit. Při posledním „dnu otevřených dveří“ se rodiče vyptávali na podrobnosti zápisu, odpolední kroužky (je jich nepočítaně), angličtinu pro první stupeň, školy v přírodě, školní akce, ranní a odpolední družinu a samozřejmě také na košer stravu v jídelně. Zájemce o vyšší ročníky zajímala i výuka hebrejštiny.

Lauderovy školy zřídila Židovská obec v Praze primárně pro děti svých členů a příznivců. Ale nejen pro ně. Žáci a studenty jsou přijímáni přednostně do první a šesté třídy ZŠ a do prvního ročníku gymnázia, v odůvodněných případech i do vyšších ročníků. Škola je situovaná do klidného prostředí Vinohrad v těsném dosahu stanice metra Náměstí Míru. Nedávno zrekonstruovaná budova nabízí dětem příjemné a bezpečné prostředí s vlastní kuchyní a jídelnou, tělocvičnu a hřiště na školním dvoře, školní družinu s terasou, výtvarný ateliér a počítačovou učebnu s pevným připojením k internetu. Škola myslí na tělo i ducha, proto v ní nalezneme knihovnu i posilovnu.

Více o škole na www.lauder.cz. Každý si může domluvit návštěvu, podívat se do výuky, optat se na vše potřebné. (Telefon 224 252 997.) **JAN DIVECKÝ**

ŽIDOVSKÁ OBEC V PRAZE

(společenský sál, Maiselova 18, P 1)

- V úterý 5. 12. od 15.30: **Káva o čtvrté.** Jako host přijde režisér, dramatik a spisovatel **Arnošt Goldflam.** Připravil a moderuje Honza Neubauer.
- Ve čtvrtek 7. 12. od 15.00: **Podvečer s Yvonne Přenosilovou,** tentokrát s hudebním skladatelem **Karlem Svobodou** (nejen o premiéře muzikálu Golem).
- V pondělí 18. 12. od 18.00 se ve Španělské synagoze (Věžeňská 1, Praha 1) koná **setkání s Arnoštem Lustigem.** Slavnostní večer při příležitosti jeho významného životního jubilea. Všichni jste srdečně zváni jubileantem i hosty Táňou Fischerovou, Livíí Aghovou, Josefem Vinklářem, Jiřím Hoškem, Igozem Šebo a dalšími gratulanty. Vstup volný.

ŽOP: CHANUKA 5767

- V sobotu 16. 12. od 19.00 se ve všech sálech Židovské radnice koná oslava **Chanuka.** Program připravil Ondřej Ernyeji a moderuje ho Peter Gyori. Účinkují mj. herečka Lenka Termerová, klavírista Lukáš Klánský, soubor Lvíčata, k tanci a poslechu zahraje obecní jazzband. Vstupenky v ceně 120 Kč (se slevou pro studenty a důchodce 60 Kč) budou v prodeji v pokladně ŽOP a v Antikvariátu Široká 7, Praha 1) od 7. 12. a večer před programem.
- V neděli 17. 12. od 15 hodin se v jídelně Židovské radnice koná **Chanuka pro děti.** Program: Vystoupení divadla Fejgele s příběhem o Golemovi, dále soutěže a hry s Alešem. Občerstvení a vstup zdarma.
- Ve čtvrtek 21. 12. se od 15.00 v jídelně ŽOP koná **Chanuka pro seniory.** Program připravilo Středisko sociálních služeb.

BEJT PRAHA – CHANUKA

- Bejt Praha zve na chanukovou Bejt café na téma **Být Romem, být Židem, být autorem.** Koná se 18. 12. od 19.00 v Divadle Na Prádle (Besední 3, Praha 1). Jako hosté vystoupí spisovatel a vydavatel Fedor Gál a romský zpěvák Gejza Horváth, moderuje Peter Gyori.

VZDĚLÁVACÍ A KULTURNÍ CENTRUM ŽM V PRAZE

(Maiselova 15, Praha 1)

- 5. 12. v 18.00: **Johannes Urzidil** – literární pásmo z textů pražského německého autora ke 110. výročí jeho narození. Připravila a účinkuje Zdenka Procházková-Hartmann. Pořádá Společnost Franze Kafky. Vstup volný.
- 6. 12. v 18.00: **Mechanismy globálního antisemitismu** – přednáška prof. MUDr. Tomáše Radila, DrSc. (ČAV, Fyziologický ústav).
- 7. 12. v 18.00: **Týdenní čtení Tóry** – přednáška rabína Karola Efraima Sidona.
- 11. 12. v 18.00: **Jaroslava Krejsová, Zdeněk Krejsa: Přes Volary přešla smrt – „pochod smrti“ očima pamětníků.** Setkání s autory knihy dokumentů a svědectví o pochodu 600 žen z německého koncentračního tábora Helmbrechts. Spojeno s prodejem knihy a autogramiádou.
- 12. 12. v 18.00: **2x kniha života** – uvedení nového DVD za účasti jeho autora, režiséra

KULTURNÍ POŘADY

Pavla Štingla, spojené s projekcí nové verze snímku *O zlém snu* a s debatou. Účinkuje Táňa Fischerová.

- 13. 12. v 18.00: **Židé v hlavních zemích diaspory: Rusko** – debata na aktuální téma. Diskutují: Libor Dvořák (redaktor ČRo 6, zpravodaj v Rusku), Jefim Fištejn (publicista), Ondřej Soukup (Člověk v tísni, ČT).
- 14. 12. v 18.00: **Milena Hübschmannová: Můžeme se domluvit** – vernisáž výstavy připomínající život a odkaz doc. Mileny Hübschmannové, CSc., zakladatelky oboru romistiky na UK v Praze a odbornice světového významu. Občerstvení.
- 18. 12. v 18.00: **Romský a židovský holocaust očima třetí generace** – přednáška PhDr. Jany Horváthové, ředitelky Muzea romské kultury v Brně. Pořádá Občanské sdružení ROMEA. Vstup volný.
- 20. 12. v 18.00: **Roš chodeš, Obecní noviny, Maskilblatt – Židovský tisk na území bývalého Československa a v České republice** – Petr Brod moderuje debatu na aktuální téma. Diskutují: J. Daniček (*Rch*), S. Wittmannová (*Bejt Simcha*), M. Kalina (*Maskil, ON*).
- 21. 12. v 18.00: **Arnošt Lustig: *80*** – literární večer u příležitosti narozenin spisovatele a světoběžníka spojený se setkáním s oslavencem. Účinkují Květa Fialová a Markéta Mališová. Ve spolupráci se Spol. F. Kafky.
- 10. 12. od 14.00: **Osm světél.** Nedělní program pro děti a jejich rodiče o svátku Chanuka. Jednotné vstupné 40 Kč. Není-li uvedeno jinak, je vstup na programy 10 Kč.

VZDĚLÁVACÍ A KULTURNÍ CENTRUM ŽM – BRNO

- 3. 12. v 15.00: **Divadlo v Terezíně 1945-2006.** Beseda s americkou badatelkou Lisou Peschel (v češtině).
- 5. 12. v 19.00: **Léon Bakst – scénograf secese.** Přednáška Mgr. Pavla Kleina, Ph.D. je věnována osobnosti a dílu malíře, grafika a scénografa Léona Baksta (vl. jm. Lev Samojlovič Rosenberg).
- 10. 12. v 15.00: **Rozinky a mandle: Jak to chodí na židovské svatbě.** Program pro děti od 10 let a jejich doprovod. Vstupné 20 Kč.
- 13. 12. v 19.00: **Od Chanuky do Chanuky.** Beseda nad stejnojmennou knížkou fejetonů.

Rozmlouvat s jejím autorem PhDr. Leem Pavlátem bude místopředseda ŽOB a příležitostný publicista ing. Petr Weber.

- 14. 12. v 19.00: **Alfréd Radok – O prostoru mezi fikcí a realitou.** Přednáška MgA. Hany Slavíkové, Ph.D. představí takřka neznámé dílo tohoto výrazného filmového a divadelního tvůrce. Film *Šach mat* vznikl jako experiment na bázi documentary-fiction v Československé televizi v Praze v roce 1963.
- 17. 12. v 15.00: **Rozinky a mandle: Chanuka – svátek světél.** Program (nejen) pro děti od 5 let s doprovodem. Vstupné 40 Kč. Není-li uvedeno jinak, je vstupné 10 Kč.
- V sále je do 26. ledna 2007 možné zhlédnout výstavy **Pocta dětským obětem holocaustu a Děvčata z pokoje č. 28, L 410, Terezín.**

GALERIE ROBERTA GUTTMANNA**Druhý život českých svitků Tóry**

V rámci festivalu „Rok s židovskou kulturou/100 let Židovského muzea“ (více na www.jewishmuseum.cz) trvá do 28. ledna 2007 výstava s názvem *Druhý život českých svitků. České svitky Tóry a povijany na Tóru v Memorial Scrolls Trust v Londýně a Židovském muzeu v Praze.* Výstava představuje tradici svitku Tóry a jeho místo v životě synagogy, vysvětluje osud svitků za holocaustu a po něm s důrazem na vyličení průběhu jejich odprodeje do zahraničí a současnou existenci.

EDICE SIFREJ MAHARAL aneb Rabi Löw v češtině

Cílem edice *Sifrej Maharal* (Maharalovy knihy) v pražském nakladatelství p3k je představit rabi Löwa jinak než jen jako legendárního tvůrce Golema, umožnit i českým čtenářům objevit hloubku a význam jeho náboženského a filosofického díla. Ediční rada s čestným předsedou rav Jehošua Davidem Hartmanem, ve složení rabín Karol Efraim Sidon, rabín Menachem Kalchheim a dr. Jan Divecký, si za svůj úkol vytkla výběr, překlad a postupně vydání vybraných Maharalových spisů. Mimo překlady vybraných částí Maharalových knih plánují i vydání tematicky uspořádaných myšlenek rabi Löwa (k modlitbám, k pasážím Tanachu a k zajímavým otázkám).

V půli prosince vychází první dílo této edice: spis *NER MICVA*, jenž se věnuje tématu osmidenního svátku Chanuka. Z Maharalova pohledu nebyli události makabejského povstání izolovanou epizodou židovských dějin. Jednotlivé, zdánlivě nesouvisející detaily skládá do celistvého obrazu, v němž ani ta nejmenší maličkost nenarušuje dokonalost řádu. Text je rozdělen do základních osmi kapitol (svící), každá z nich je doplněna vysvětlujícím komentářem (šamašem). Přeložil a komentářem opatřil Jan Divecký, předmluvu o významu Maharalova díla napsal vrchní a zemský rabín K. E. Sidon, text je doplněn slovníkem pojmů, orientačními mapami apod.

Knihy má pevnou vazbu, 136 stran, dop. cena je 199 Kč; při objednávce na e-shopu na www.p3k.cz nebo e-mailu objednavky@p3k.cz je cena 169 Kč. red

LAUDEROVA ŠKOLKA V PRAZE

■ Program Lauderovy školky v Praze ve šk. r. 2006/7 je určen pro děti od tří do sedmi let z židovských rodin. Probíhá ve Fakultní mateřské škole při Pedagogické fakultě UK, Na Výšinách 3/ 1075, v Praze 7.

Vzdělávací a výchovný program zahrnuje židovské tradice a svátky. Je určený židovským dětem, zaměřený na individualizovanou péči a optimální rozvoj, život v židovské pospolitosti a soužití menšiny s většinovou společností. Starší děti se kromě ivrit a práce v keramické dílně mohou věnovat plavání, angličtině, hře na flétnu, navštěvovat výtvarný, dramatický nebo taneční kroužek.

Ve školce vyučují Michaela Býčková (specializace – hudební a tělesná výchova), Lucie Havlíková (specializace – tělesná výchova, výtvarné činnosti), výtvarnice Adéla Skálová (keramika), učitel hebrejštiny, izraelský student Elon Deiml, a externisté na volitelné činnosti.

Způsob přijetí: Zápis je v březnu pro následující školní rok. Na školní rok 2006/7 je zapsáno 28 dětí.

Předběžnou přihlášku na příští šk. r. 2007/8 či žádost o sdělení termínu zápisu adresujte Židovské obci v Praze nebo zašlete e-mailem na uvedenou adresu.

■ **Zveme všechny zájemce** na úterý 5. a 12. prosince odpoledne od 14 do 15.30 do Mateřského centra Fakultní Mateřské školy Na Výšinách 3, v Praze 7. Zveme maminky, tatínky a děti k odpolednímu setkání a hraní. Rodiče se mohou dozvědět o našem programu více a prohlédnout si školku, děti si užijí příjemné prostředí. Se zkušenou učitelkou a dětskou psycholožkou si budeme povídat o výchově, stravování a vzdělání židovských dětí v této školce, o vývoji batolat i předškolních dětí.

PhDr. Kateřina Bíglová
katerina.biglova@kehilaprag.cz

WIZO

■ Prosinčová členská schůze se koná 20. 12. od 15.00 v jídelně Židovské radnice, výbor se sejde dne 13. 12. v 15.00 v Jáchymově ulici. ZV

DENNÍ CENTRUM SENIORŮ

■ Každý den máme pravidelné aktivity, podrobněji: www.dcs-zop.wz.cz. Milí přátelé seniorského věku, přijďte, budete vítáni! V případě potřeby lze objednat dopravu autem.

Zvláštní nabídka: 5. a 12. 12. od 10.00 – návštěva z Domova Sue Ryder; 13. 12. od 10.30 – beseda o knize se Zuzanou Peterovou; 15. 12. od 14.00 – zahraje klarinetové kvarteto Absolut Kvartet; 18. 12. od 10.30 – chanuková beseda s rabi K. E. Sidonem; 19. 12. od 11.00 – návštěva opery v Národním divadle; 20. 12. od 14.00 – mozkový jogging s Dianou Chrástkovou.

Kontakt: tel.: 233 325 557, 724 093 830, e-mail: d.centrum@kehilaprag.cz

VÝZVY, ZPRÁVY

INZERCE

HIDDEN CHILD – UKRÝVANÉ DÍTĚ

■ Nejbližší klubová setkání se uskuteční ve čtvrtek 14. 12. 2006 a 18. 1. 2007 v obvyklém čase a na stejném místě.

Výbor Hidden Child se těší na Vaši účast.

IZRAELSKÉ LIDOVÉ TANCE – BESAMIM

■ I letos probíhá pravidelná výuka izraelských lidových tanců skupiny Besamim – každé úterý od 18.00 do 20.30 v tělocvičně Lauderových škol, Belgická 25, Praha 2. Rádi přivítáme i úplné začátečníky. Více informací na www.besamim.tk, besamim@volny.cz, Ondřej 603 852 917, Linda 602 451 937.

NADAČNÍ FOND OBĚTEM HOLOCAUSTU

■ hledá pracovnice/pracovníky na pozici: **finanční manažer/ka, manažer/ka pro fundraising a public relations.**

Bližší informace naleznete na webových stránkách: <http://www.fondholocaust.cz/>.

V případě zájmu zašlete životopis a motivační dopis na adresu: Nadační fond obětem holocaustu, Legerova 22/1854, 120 00, Praha 2 anebo e-mailem: mala@fondholocaust.cz. Tel.: 224 261 615, fax: 224 262 563.

ŽOB HLEDÁ ASISTENTA/KU

■ ŽOB vyhlašuje výběrové řízení na pozici asistenta/asistentky (zástup za mateřskou dovolenou).

Požadujeme: úplné středoškolské vzdělání, základní počítačové dovednosti, řidičský průkaz kategorie B, znalost anglického jazyka (znalost německého jazyka výhodou), organizační schopnosti, citlivý přístup k lidem, pracovní flexibilitu, samostatnost. Nástup dle dohody.

Nabízíme: pružnou pracovní dobu, zaměstnanecké výhody.

Písemné přihlášky s uvedením strukturovaného životopisu, popisem dosavadní praxe, referencemi a motivací přijímá sekretariát ŽOB, tř. Kpt. Jaroše 3, 602 00 Brno. Na obálce uveďte heslo „asistent“. (Zasláním životopisu souhlasíte se zpracováním Vašich osobních údajů v něm uvedených. Zároveň potvrzujete, že všechny informace, které jste ve Vašem životopise uvedli, jsou pravdivé.)

VÝZVY

■ **Hledám Hanu Witzovou**, nar. 15. 3. 1926 v Hořovicích č. 78, na této adrese bydlela před deportací. První transport č. 967 21. 1.

1942, druhý transport DS-1493 Osvětim 15. 12. 1943.

Haničko, ozvi se, hledá Tě Tvůj bratranec Oldřich Witz. Domov s pečovatelskou službou Vlčice 70, pošta Blovice. Jestli žiješ Ty, nebo někdo, kdo Tě může uvědomit. Ozvi se prosím.

■ **Hledám informace o mojom strýkovi**, ktorý bol uväznený v tábore v Serede koncom roku 1944. Pochádzal zo Zlatých Moraviec. Meno: Vilmoš Steiner. Vopred ďakujú Jossi Steiner, ŽNO Košice, tel. č. 00421 903 608 881.

■ **Hledám jakékoli příbuzné a známé**, kteří by mi byli ochotni pomoci při hledání mé rodiny Mathiase Siegmanna a Maxe Laufera z Drohobycze (Lvov, rok 1908–1930). Tel.: 596 884 108.

■ **Hledám Otů Plecháčce**, nar. v roce 1958 v Teplícih. Jeho matka se jmenovala Hilda Plecháčová, roz. Löwy, nar. 5. 9. 1915 v Opavě. Odjela do Izraele v květnu 1964. Kontakt: H. Mazancová, tel. č. 417 885 767.

■ Pro další výzkum o životě Židů v Čechách a na Moravě **hledám jídelní lístky** židovských kaváren, restaurací a hotelů za rakouské monarchie a první republiky. Nepotřebuji originál, stačí kopie, které je možno zaslat do redakce Roš chodeš anebo přímo na mou adresu: Rokach 112, Ramat Gan 52592, Israel.

Ďěkuji předem, Ruth Bondy.

INZERCE

■ Generální reprezentant (Generali Pojišťovna a.s.) Karel Schimmerling podává veškeré informace stran pojištění osob, malého majetku, motor. vozidel, podnikatelů, realit, odpovědnosti za škody aj. Kontakt: tel/fax: 283 85 20 54 (záznam), mobil: 603 554 193, e-mail: karel_schimmerling@generali.cz

SEZNÁMENÍ

■ Zbožný proselyta žijící v předhůří Orlických hor na malém statku, obklopený krásnou přírodou v chráněné oblasti, hledá ženu Židovku za účelem seznámení a návratu do Izraele. Bližší informace v redakci Rech.

■ Slovák v ČR, sympatizant české a židovské kultury, šarmantní člověk s charakterem, nekuřák a nealkoholik, hledá ubytování u milých lidí v klidném širším centru Brna nebo Prahy. PO BOX 353, 659 53 Brno.

POZVÁNKA DO DIVADLA

■ V sobotu **9. 12.** se v Divadle v Dlouhé koná po skončení odpoledního představení (začíná 15.00) prezentace nové knihy Arnošta Goldflama s názvem *Tatínek 002*, která je pokračováním pohádkové knížky *Tatínek není k zahoezení*.

■ Divadlo Minor uvede v sobotu **16. 12.** od 15.00 a 18.00 pohostinské představení souboru Starého divadla v Nitře. Soubor zahraje novou, slovenskou verzi hry Tomáše Pěkného *Havrane z kamene* v režii Ondřeje Spišáka.

ŽNO BANSKÁ BYSTRICA

Významne životne jubileum oslavila v **novembri** pani Judita Suchánova, nar. 14.11. – 60 rokov. *Ad mea veesrim šana!*

So zármutkom oznamujeme, že koncom októbra naše rady opustil náš dlhoročný člen pán Eugen Jan Donner vo veku 69 rokov. Smutiaciej rodine vyjadrujeme úprimnú sústrasť.

ŽNO BRATISLAVA

Srdečne blahoželáme našim jubilantom, ktorí v **decembri** oslavujú: pani Margita Andříková, nar. 17.12. – 83 rokov; pani Alica Bíliková, nar. 26.12. – 82 rokov; pani Helena Borská, nar. 20.12. – 79 rokov; pani Mária Čígnová, nar. 15.12. – 78 rokov; pani Alžbeta Denková, nar. 8.12. – 84 rokov; pán Juraj Fischer, nar. 19.12. – 86 rokov; pani Rozália Frýdová, nar. 12.12. – 84 rokov; pán Henrich Fundárek, nar. 20.12. – 78 rokov; pán Dr. Pavel Gross, nar. 9.12. – 71 rokov; pán Alexander Hauska, nar. 14.12. – 82 rokov; pani PhMr. Olga Horská-Hadrabová, nar. 9.12. – 71 rokov; pani Matilda Hrabovecká, nar. 16.12. – 82 rokov; pani Klára Jesenská, nar. 20.12. – 89 rokov; pán Viliam Kamenický, nar. 18.12. – 89 rokov; pani Marie Kánová, nar. 23.12. – 86 rokov; pani Olga Kéryová, nar. 17.12. – 84 rokov; pani Margita Kováčová, nar. 24.12. – 97 rokov; pani Terézia Lorinová, nar. 13.12. – 90 rokov; pán Pavol Reich, nar. 3.12. – 50 rokov; pán Peter Reich, nar. 3.12. – 50 rokov; pani Jana Sliuková, nar. 16.12. – 80 rokov; pán MUDr. Peter Stanko, nar. 28.12. – 60 rokov; pani Eva Stínová, nar. 6.12. – 89 rokov; pani Herta Vyšná, nar. 19.12. – 76 rokov a pán Ladislav Wister, nar. 11.12. – 88 rokov. *Ad mea veesrim šana!*

Naše rady opustili: neb. Berta Landaouová, vo veku 80 rokov, neb. Magdaléna Weisssová, vo veku 91 rokov, neb. MUDr. Jozefína Heubergerová, vo veku 94 rokov, neb. Priska Lomová, vo veku 90 rokov, neb. Edita Wisterová, vo veku nedožitých 90 rokov a neb. Magda Janovicová, vo veku 90 rokov. Pozostalým vyslovujeme úprimnú sústrasť.

ŽO BRNO

V **prosinci** oslaví své narodeniny tito naši milí členové: pan Jiří Berger, nar. 22.12. – 62 let; pan Dmitrij Flajšman, nar. 22.12. – 62 let; pani Olga Flasarová, nar. 16.12. – 53 rokú; pani Růžena Fuchsová, nar. 11.12. – 83 rokú; pan Moše Chajim Koller, nar. 4.12. – 38 rokú; pani Eva Němečková, nar. 15.12. – 56 rokú; pani Taťjana Pelíšková, nar. 24.12. – 51 rokú; pani Jana Rezníčková, nar. 18.12. – 82 rokú; pan Josef André Spitzer, nar. 22.12. – 80 rokú; pani Magdalena Shira Strachová, nar. 14.12. – 32 rokú; pan Hanuš Veselý, nar. 4.12. – 82 rokú. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO DĚČÍN

V **prosinci** oslaví narodeniny naši členové: pan Stephen Wolkowicz, nar. 4.12. – 73 rokú; pani Marta Chod, nar. 5.12. – 28 rokú; pani Lyubov Tyropaková, nar. 8.12. – 15 rokú; pani Eliška Sommerová, nar. 18.12. – 22 rokú; pan Otto Grosz, nar. 27.12. – 70 rokú; pani Cecilie Šetlíková, nar. 30.12. – 80 rokú a pan Tomáš Kvěťák, nar. 30.12. – 53 rokú. *Ad mea veesrim šana!*

ŽNO KOŠICE

Všetkým, ktorí v **decembri** majú jubileá, prajeme pevné zdravie a všetko najlepšie. Sú to: pani Alžbeta Neufeldová, nar. 21.12. – 92 rokov; pani Lora Quittová, nar. 26.12. – 91 rokov; pán Karol Šimonovič z Bardejova, nar. 23.12. – 90

**ZPRÁVY
Z OBCÍ**

rokov; pán Karol Malý, nar. 28.12. – 90 rokov; pani Anna Gregušová, nar. 21.12. – 88 rokov; pani Magda Zádorová, nar. 22.12. – 87 rokov; pani Berta Šimonovičová z Bardejova, nar. 20.12. – 86 rokov; pán Zoltán Grossmann, nar. 19.12. – 85 rokov; pán Vojtech Žahorský, nar. 24.12. – 84 rokov; pani Edita Šalamonová, nar. 4.12. – 83 rokov; pani Irena Krámerová, nar. 20.12. – 83 rokov; pani Anna Kunovská, nar. 10.12. – 82 rokov; pán Mikuláš Deutsch, nar. 30.12. – 81 rokov a MUDr. Juliana Filová, nar. 13.12. – 70 rokov. *Ad mea veesrim šana!*

ŽIDOVSKÁ OBEČ OLOMOUC

V mesiaci **prosinci** oslaví narodeniny: pani Edita Štátná, nar. 26.12. – 82 let; Michal Forejt, nar. 12.12. – 10 let; pani Alžběta Večeřová, nar. 19.12. – 76 let; slečna Michaela Munková, nar. 17.12. – 14 let; pan MUDr. Oto Košta, nar. 14.12. – 50 let; pani Hedvika Štěpánová, nar. 5.12. – 58 let; pani Zuzana Knopfová, nar. 7.12. – 42 let; pan Martin Cvrkal, nar. 27.12. – 33 let a pani doc. PhDr. Lucy Topolská, nar. 31.12. – 73 let. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO OSTRAVA

V **prosinci** oslavujú narodeniny: pan ing. David Janík, nar. 1.12. – 33 let; pani ing. Eva Spasovová, nar. 4.12. – 37 let; pan Jindřich Markovič, nar. 8.12. – 59 let; pan Alfréd Synek, nar. 11.12. – 81 let; pani Hildegarda Jirousková, nar. 17.12. – 85 let; pan ing. Roman Mamula, nar. 13.12. – 40 let; pani Kateřina Petříková, nar. 17.12. – 82 let; pan PhDr. Josef Černek, nar. 19.12. – 73 let; pani Věra Klečková, nar. 19.12. – 80 let; slečna Marie Koštejnová, nar. 19.12. – 24 let; pani Renata Gregorová, nar. 24.12. – 37 let; pani Erna Kopolovičová, nar. 25.12. – 94 let a pan ing. Vladimír Weiss, nar. 30.12. – 60 let. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO PLZEŇ

V mesiaci **prosinci** slaví narodeniny naši členové: pan Peter Braun, nar. 25.12. – 58 let; pan Evžen Czinner, nar. 30.12. – 84 let; pani Hana Herzová, nar. 13.12. – 57 let; pani Helena Janečková, nar. 20.12. – 35 let a pani Eva Šašková, nar. 23.12. – 55 let. Přejeme pevné zdraví a pohodu v osobním životě. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO PRAHA

Životní jubileum v **prosinci** oslaví: pani Anna Ascherová, nar. 27.12. – 92 let; pani Ruth Bleierová ze Strakonice, nar. 6.12. – 87 let; pani Jitka Flusserová, nar. 4.12. – 84 let; pani Marie Formanová, nar. 21.12. – 83 let; pani Vlasta Fošenbauerová, nar. 21.12. – 94 let; pan Artur Grünzweig, nar. 10.12. – 81 let; pan Alfred Hartmann, nar. 30.12. –

92 let; pani Františka Hlaváčková, nar. 2.12. – 82 let; pani Jarmila Horalová, nar. 27.12. – 90 let; pani Alice Horská, nar. 15.12. – 80 let; pan ing. Eric Hübscher, nar. 11.12. – 86 let; pani Stella Löblová, nar. 28.12. – 82 let; pan dr. Arnošt Lustig, nar. 21.12. – 80 let; pani Markéta Nováková, nar. 5.12. – 84 let; pani Helena Oesterreicherová, nar. 23.12. – 81 let; pani Zuzka Podmelová, nar. 10.12. – 85 let; pan MUDr. Miloš Povondra z Magdenu ve Švýcarsku, nar. 9.12. – 82 let; pan Jiří Richter, nar. 4.12. – 87 let; pan RNDr. Emil Svátek, nar. 15.12. – 80 let; pani Lidia Tulačková, nar. 20.12. – 80 let; pan Zdeněk Tumlíř, nar. 8.12. – 82 let; pani RNDr. Michaela Vidláková, nar. 30.12. – 70 let a pan JUDr. Ondřej Zádor, nar. 23.12. – 94 let. V mesiaci **listopadu** oslavil narodeniny pan Vilém Solar, nar. 27.11. – 80 let. *Ad mea veesrim šana!*

Ve veku 81 let zemřela 23. října členka PŽO pani Eva Nováková.

Ve veku 69 let zemřela 6. listopadu členka PŽO pani Kitty Holadová.

Ve veku nedožitých 95 let zemřela dne 30. listopadu pani Valerie Freundová.

OZNÁMENÍ

Se smutkom oznamujeme, že 22. 10. 2006 zemřela v Dortmundu Chaja Cívje Davidovičová (nar. 20. 2. 1920 v Apse), vdova po rabínu Emili Davidovičovi. *Alice Lutwak* (dcera), *Robert Davidovič* (syn) a rodiny, USA.

ŽNO PREŠOV

V mesiaci **december** oslavujú naši členovia narodeniny: pani JUDr. Soňa Goldenbergová, nar. 10.12. – 62 rokov; pán Izidor Gold, nar. 11.12. – 91 rokov; pán Bernát Lichtig, nar. 14.12. – 59 rokov; pán Ján Fränkl, nar. 17.12. – 61 rokov; pani Magda Weisssová, nar. 21.12. – 84 rokov; pán Eugen Rochlitz, nar. 22.12. – 82 rokov; pani Edita Eckhausová, nar. 26.12. – 87 rokov; pani MUDr. Zuzana Červeňáková, nar. 28.12. – 51 rokov. Všetkým veľa zdravia, klud a pohodu. *Ad mea veesrim šana!*

ŽNK RIMAVSKÁ SOBOTA

V mesiaci **december** majú sviatok narodenín nasledovní členovia našej komunity: pani Eva Róthová, nar. 13.12. – 65 rokov; pani Olívia Winterová, nar. 14.12. – 91 rokov; pán MUDr. Dušan Rybár, nar. 18.12. – 61 rokov; pán Róbert Princ, nar. 20.12. – 52 rokov a pani Anna Gregušová z Košíc, nar. 21.12. – 88 rokov. Prajeme našim členom pevné zdravie, veľa šťastia a radosť v živote. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO TEPLICE

Dne 4. listopadu oslavila 28. narodeniny slečna Lenka Čapková. *Ad mea veesrim šana!*

V **prosinci** oslavujú: slečna Anna Birková, nar. 10.12. – 44 let; pani Klára Lavičková, nar. 28.12. – 86 let; Jiří Merta, nar. 4.12. – 13 let; pani Věra Pešinová, nar. 22.12. – 61 let; pan František Váňa, nar. 27.12. – 34 let; slečna Natalie Krásová, nar. 19.12. – 26 let a pani Alice Sikyťová, nar. 5.12. – 42 let. *Ad mea veesrim šana!* přeje teplecká obec.

ŽNO TRENČÍN

Pani Jozefína Becková z Trenčína sa dožíva dňa 12. decembra 77 narodenín. Po všetkých útrapách, ktorými prešla (14ročnú ju deportovali do koncentračného tabora Oswiencim, zostala bez rodičov a príbuzných), jej želáme veľa-veľa zdravia, šťastia a spokojnosti. Dcera *Eva*, syn *Juraj*, vnucky *Monika* a *Barborka*.

DATA BAZE UMĚLECKÝCH PŘEDMĚTŮ

Majitelům vzácných uměleckých předmětů, o které byli oloupeni nacisty, poskytují užitečné informace webové stránky. Jsou na nich popsány a v mnoha případech i zobrazeny artefakty, jež se nacházejí v muzeích, galeriích či aukčních síních a není zcela jasné, jak byly získány. V Rakousku funguje webová stránka s adresou www.kunstrestitution.at, v Německu www.lost-art.de, v České republice to je www.restitution-art.cz a ve Velké Británii www.lootedart.com. Na adrese www.nepip.org se nachází registr předmětů v amerických muzeích, které se do USA dostaly z Evropy v letech 1933 až 1945.

GRASS BEZ DOKTORÁTU

Příznání světoznámého autora Güntera Grassa, že během 2. světové války sloužil v bojových jednotkách SS, má odezvu i v Izraeli. Umělecká akademie města Netanja odvolala návrh, aby Grass získal její čestný doktorát. Spisovatel školu navštívil v létě 2006, návrh na udělení doktorátu přijal a s představiteli akademie plánoval slavnostní ceremoniál. Hovořil přítom i o svém členství v Hitlerjugend. Za dva týdny poté poprvé veřejně přiznal i účast ve Waffen SS (viz Rch 9/2006) a Netanja svůj návrh odvolala. V otevřeném dopise, otištěném v deníku Haarec, Grass na rozhodnutí školy reaguje, vysvětluje okolnosti, za nichž do Waffen SS vstoupil, a vyzývá, aby Izraelci pohlíželi na jeho „činnost jako spisovatele, umělce a angažovaného občana své země“ jako na „protiváhu toho, čeho se dopustil jako mladík“.

KARIKATURY NA VÝSTAVĚ

Soutěž o nejlepší karikaturu zesměšňující holocaust, kterou vyhlásil iránský list Hašari v reakci na karikatury proroka Mohameda, byla nakonec obsláhána 1193 výtvoři autorů z dvaadesátiletého světa. Počátkem listopadu list udělil ceny vítězům (první cenu a částku 12 000 dolarů získal Marokánec jménem Derkáví). Karikatury jsou vystaveny v Muzeu současného umění pro Palestinu a v rámci školního vyučování si je chodí povinně prohlížet iránské děti.

FOTBAL V PAŘÍŽI

Pařížský policista zabil muže, který spolu s dalšími asi sto padesáti rozvášněnými fanoušky zaútočil na Izraelce. Stalo se to koncem listopadu v restauraci McDonald's poté, co Hapoel Tel Aviv porazil domácí tým Paris Saint-Germain 4:2. Policista nejprve použil slzný plyn, a když útočníci nereagovali, dvakrát střelil – jednoho muže

ZPRÁVY ZE SVĚTA

Válka Izraele proti Hizballáhu. Foto P. Josek.

zasáhl a jednoho zranil. K incidentu se vyjádřil i pařížský starosta: „Je absolutně nezbytné bojovat s rasismem a antisemitismem v řadách fanoušků PSG.“

VANDALOVÉ V MAĎARSKU

Na počátku listopadu poškodili vandalové v maďarském městě Vác poblíž Budapešti synagogu, židovské vzdělávací centrum a památník obětem holocaustu. Budovy postříkali černou barvou, sprejem na ně napsali antisemitské slogany a hákové kříže a odcizili mramorovou desku věnovanou památce místních obětí šoa. Nepočtená židovská obec ve Váci spojuje vandalismus s protivládními demonstracemi, jichž se účastní i příslušníci ultrapravicových skupin v zemi.

12 LET POTÉ: TERORISTÉ ZATČENÍ

Dvanáct let po útoku na židovské centrum v Buenos Aires (18. července 1994), při kterém zahynulo 85 lidí a 300 bylo zraněno, bylo zatčeno osm Íránců. Vyšetřovatelé zjistili, že útok byl připravován jedenáct měsíců předem ve městě Mašhad a byl plánován jako odvěta za to, že Argentina v roce 1991 zastavila pomoc Íránu při rozvoji jeho nukleárního programu.

ZEMŘEL MILTON FRIEDMAN

Ve věku 94 let zemřel v půli listopadu nositel Nobelovy ceny za ekonomii za rok 1976, tvůrce monetární teorie a stoupenec důsledného ekonomického liberalismu Milton Friedman. Málokdo ví, že ekonomický génius je rodinnými kořeny náš krajan – narodil se roku 1912 matce Šáře Landauové a otci Saulu Friedmanovi, kteří se do Ameriky přistěhovali ze Zakarpatské Ukrajiny, tehdy součásti Československé republiky. V češtině vyšly jeho práce *Kapitalismus a svoboda* a *Svoboda volby*.

MISS EVROPY ČTE LEVIHO

Vítězkou soutěže o nejkrásnější ženu Evropy se stala devatenáctiletá Miss Francie Alexandra Rosenfeldová z Languedocu. Z řad těch, kterým se její úspěch nezamlouval, se objevilo nařčení z nekorektnosti: výběr vítězky prý ovlivnili židovští producenti televizního vysílání soutěže. Rosenfeldová je židovského původu a jako svou oblíbenou knihu uvedla *Je-li toto člověk* od Prima Leviho.

HOUDINI JAKO ŠPION

Tajný život Houdiniho: Jak vznikl první americký superhrdina, tak se jmenuje nový životopis geniálního mága Harryho Houdiniho od autorů W. Kalushe a L. Slomana. Houdini se narodil v židovské rodině v Budapešti roku 1874, ještě v dětství se odstěhoval do USA. Proslavil se jako mistr úniků z těch nejnepvěněji a nejnepromyšleněji uzamčených pout. Na základě archivních materiálů došli tvůrci knihy k názoru, že Houdini pracoval pro Scotland Yard a pro americkou tajnou službu. Během cest po USA a Evropě jim předával informace např. o ruských anarchitech. Policie se pak Houdinimu revanšovala tím, že povolovala, či dokonce podporovala jeho veřejná vystoupení. *am*

חַדְשׁ יְרוּחוֹ חֹדֶשׁ
ROŠ CHODEŠ

Vydává Federace židovských obcí v ČR, Maiselova 18, 110 01 Praha 1, IČO: 00438341, www.fzo.cz
Redakce a administrace: Izraelská 1, 130 00 Praha 3, Telefon / fax 242 487 330, e-mail: sefer@volny.cz
Redakce: Jiří Daniček, Alice Marxová, Tomáš Pěkný (šéfredaktor). Sekretariát a výtvarná spolupráce: Anna Tomášková. Vychází měsíčně, nevyžádané rukopisy se nevracejí. Číslo indexu 47 680. Rozšiřuje a objednávkou využívá: Mediaservis s.r.o. Abocentrum, Moravské nám. 12D, 659 51 Brno, e-mail: abocentrum@mediaservis.cz; tel.: 541 233 232; reklamace: 800 800 890. Předplatné pro Slovensko MAGNET press, Slovakia s.r.o. P.O. Box 169, 830 00 Bratislava, tel.: 00421-2-67201931-33, fax: 00421-2-67201910 (20,30), e-mail: předplatne@press.sk. Předplatné do zahraničí využívá administrace Roš chodeš. MKČR E922, ISSN 121074 68. Toto číslo vychází 1. 12. 2006. **Cena 15 Kč.**